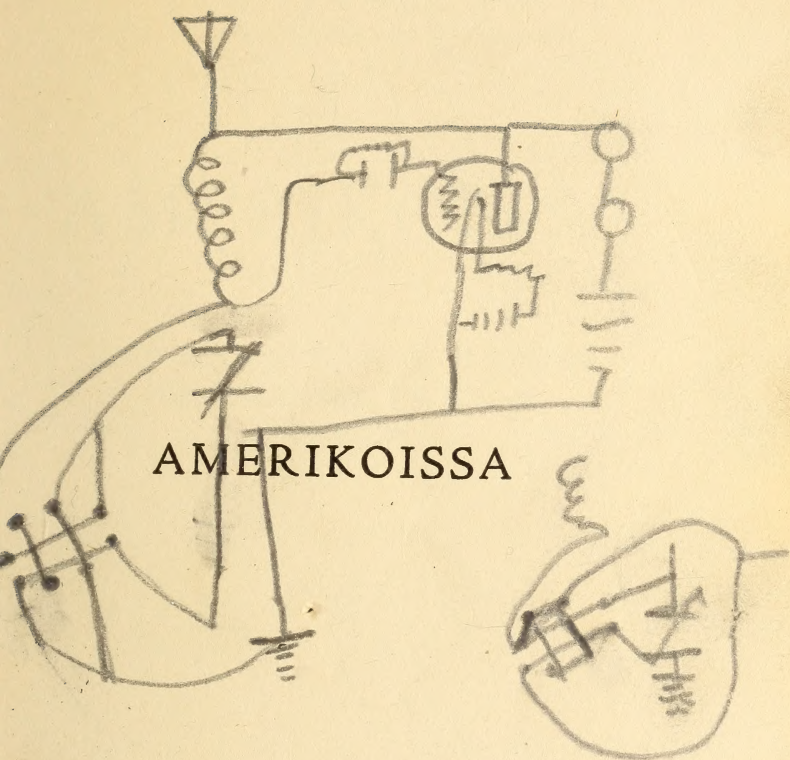
AMERIKOISSA

J.H. JASBERG

Amerikoissa
J.H. Jasberg

AMERIKOISSA

J. H. JASBERG

AMERIKOISSA

PAKINOITA JA PUHEITA AMERIKAN SUOMALAISTEN SIIRTOLAIS-OLOISTA

KUSTANNUSYHTIÖ SUOMI PUBLISHING CO.
HANCOCK, MICH. 1923

Hancock, Mich. 1923
Suom.-Lut. Kustannusliikkeen Kirjapainossa

ESIPUHE.

"Elkätte, hyvät imeiset,
tuota ouoksi otelko,
jos ma, lapsi liioin lauloin.
En ole opissa ollut,
käynyt mailla mahtimiesten,
saanut ulkoa sanoja,
loitompata lausehia."

Ylläolevia Kalevalan säkeitä ei ole aivan suotta lainattu tähän, sillä vasta m. m. niillä lohduttautumalla Mr. J. H. Jasberg otti suostuakseen esillä olevan kokoelman julkaisemiseen, mihin häntä eräiltä tahoilta kehotettiin lähinnä hänen hiljattain viettämänsä 60-vuotispäivän aikoihin.

Kokoelma on muistelmantapainen, nim. sikäli että se sisältää ainoastaan aikaisemmin, vuosien varrella, muistiinpantuja, puhuttuja, kerrottuja y. m. s. kappaleita. Niitä ei ole alkuaan kirjotettu vartavasten julkaisemisen tarkotuksessa, vaan yksinomaan omassa yksilöllisessä mielessä. Mr. J. H. Jas-

berg on pitkän, viidettäkymmenvuotisen, Amerikassa-olonsa aikana ehtinyt olla mukana paljossa, kuullut ja kokenut kaikenlaista sekä pannut, viisaan työntekijän tavoin, tallelle ja muistiin kuulemiaan ja kokemiaan pikku piirteitä, kohtauksia, tapahtumia, seikkailuja, asioita, tietoja j. n. e. Niitä on kertynyt sillälailla sievä varasto, josta esillä olevaan kokoelmaan on poimittu vain pääasiassa aikaisempiin siirtolaisoloihin liittyviä ja niitä kuvastavia kappaleita. Ne eivät suinkaan tahdo esiintyä minkään suuremmoisin vaatimuksin. Niiden yhdinhän on vain korutonta kertomusta siirtolaisten silloisista koruttomista oloista. Erikseen on otettu mukaan muuan myöhempi puhe (v:lta 1904) edustaman tätä tunnettua puolta Mr. J. H. Jasbergin laajaa toimintaa, jolla Amerikan suomalaisten keskuudessa on niin huomattu merkitys.

Kappaleitten juonen muodostaa kernaasti joku seurapuheesta laajentunut kasku, jota Mr. J. H. Jasberg, humoristi ja rakastettava seuramies, hellii. Mutta juonta säestävät lukuisat mitä sattuvimmat pikku piirteet, jotka kuvastavat oloja, historiaa, kansanluonnetta, ihmisluonnetta, pyrkimyksiä, saavutuksia j. n. e. ja jotka oikeastaan ovatkin

pääasiana. Verratonta hyväntuulisuutta ja huumoria pulppuaa kaikkialta esiin. Sitäpaitsi pilkistää sieltä täältä ilmoille milloin iloa ja ylpeyttä suomalaisuudesta, milloin jokin kehotus, opetus tai varotus j. n. e. Ennen kaikkea juuri leikillisyyden ja vakavuuden sopusointu leimaa Mr. J. H. Jasbergin elämän varrella hankkiman elämänymmärryksen ja -katsomuksen.

Monet seikat ja puolet kysymyksessä olevissa pakinoissa ovat näin kehottaneet niiden julkaisemiseen lajempaakin yleisöä varten.

Julkaisijat ovat suorittaneet valikoinnin, kuten sanottu, etupäässä vanhinta aikaa silmälläpitäen, nim. nykyisen siirtolaismiespolven iästä puhuen. Lisäksi on eri kappaleet kielellisesti käyty läpi.

Hancockissa, Mich., marrask. 1922.

JULKAISIJAT.

ANKARA OTTELU.

Syksyllä 1879, Quincyn mäellä, Michiganissa, oli juuri satanut kolmisen tuumaa tuoretta lunta. Suomalainen Taskisen Pekka ja irlantilainen Sullivanin Patrick pääsivät toisten lasten kanssa ulos Pewabic'in vanhasta koulusta. Lumi, jonka tiheää satamista lapset olivat suurella mielenkiinnolla jälkeen puolisen koulun akkunasta seuranneet, houkutteli heidät heti ulos päästyä ankaraan lumisotaan. Siinä heitettiin, juostiin pakoon, huudettiin ja karjaistiin, niin että seutu oli yhtenä pauhuna. Pekka ja Päti, joiden välit entuudestaan eivät olleet kaikkein parhaat, joutuivat lumisodassa kilpasille. Päti nakkasi Pekkaa suurella ja kovalla lumipallolla vasten naamaa. Jäykkä suomalainen Pekka ei ollut siitä millänsäkään, vaan lähetti samanlaisen, ehkäpä vähän raskaammankin takaisin, joka onneksi taiko onnettomuudeksi sattui Pätiä ihan

leukaan. Se oli kuumaveriselle Pätille enemmän kuin tarpeeksi ja suoraa päätä hän heti hyökkäsi Pekan kimppuun, kaksi toveria apunaan. Mutta ennenkuin he ennättivät Pekalle mitään tehdä, kerkesi muita suurempi O'Connor'in poika väliin. O'Connoria kaikki pienemmät pojat pelkäsivät ja kunnioittivat, joten hän helposti sai pojat eroitetuksi. Päti kirkui ja puri hammasta ja Pekka ähkyi ja mullisteli silmiään kuin vihainen sonni. O'Connor'in poika, tappelujen järjestäjä, kysyi molemmilta, haluaisivatko he oikein otella. Päti huusi, leukaansa pidellen, tahtovansa vaikka syödä tuon filanderin penikan. Pekka taas sai vasta suurella vaivalla ähkymiseltänsä sanotuksi, että hänkin halusi koettaa. Sovittiin siitä kuinka monta "raundia" piti otella. Päti esitti viittä, mutta kaikkien kummaksi Pekka ei suostunut siihen. Hän esitti aina kymmentä, s. o. niin monta, että toinen varmasti tunnustaisi hävinneensä. O'Connor kannatti Pekan esitystä, nimitti itsensä ottelun prefraattoriksi ja julisti ottelun säännöiksi seuraavat: potkia, purra, kynsiä ja pukkia ei saa, mutta vääntää ja puristella saa niin paljon kun vain jaksaa. Joka ottelussa rikkoisi näitä sääntöjä, hänet julistettaisiin hävinneeksi, vaikka

hän muuten olisi voittanut kuinka loistavasti hyvänsä. O'Connor kääntyi sitten toisten poikien puoleen ja selitti, että nyt annettaisiin Pekan ja Pätin otella, mutta filanderpojat eivät saisi mennä Pekan apuun enemmän kuin irish-pojat Pätin apuun. Ja hän lisäsi vielä, että jos joku jommaltakummalta puolelta uskaltaisi sekaantua otteluun, niin hän kääntäisi siltä naaman hartioitten puolelle. Senjälkeen hän viittasi kädellään Pätille ja Pekalle, luki 1 — 2 — 3 ja ottelu alkoi.

Pekka ja Päti väänsivät ja puristelivat sääntöjen mukaan. Irish-pojat kiihoittivat Pätiä repimään tuon filanderin nulikan. Ja Päti panikin parastaan. Koko seutu kaikui ja lumi pölisi. Mutta Pekan ystävät eivät hiiskahtaneet sanaakaan. He ähkyivät ja puhkuivat vain hengessään kuin pappilan taikina, ja housuntaskuissaan he puristivat pieniä mutta tanakoita nyrkkejään. Vihdoin ottelijat kaatuivat ja Pekka joutui alle. Silloin irish-pojat kirkasivat täysillä keuhkoilla ja suomalaisten poikain silmät kiiluivat totisina kuin esi-isien sarkatakin napit. Joka taholta tungettiin lähemmäs. O'Connor'illa oli täysi työ pitää kummankin ystävät loitommalla. Ottelijat väänsivät ja pu-

ristelivat. Joskus oli Pekkakin päästä päälle, mutta Pätin ystävät huusivat kauheasti ja käskivät painaa tuon filanderin nulikan maan alle. Suomalaiset pojat pysyivät yhä äänettöminä ja Päti sai taas Pekan alleen. Ottelu ja innostus jatkui siten, ja kun Pekan ei onnistunut päästä päälle, niin Päti esitti hänelle antautumista. Pekka ei vastannut siihen sanakaan, ponnisteli vain altapäin kuin karhunpenikka. Yhtäkkiä Päti silloin hyppäsi pystyyn Pekan päältä ja sanoi, ettei hän kehdannut tuollaisen nahjuksen kanssa otella, josta ei edes ollut miehen vastukseksi. Mutta Pekka kömpi myöskin ylös ja hiiskahtamatta sanaakaan hyökkäsi jälleen Pätin niskaan. Leikki alkoi taas ja ankarampi.

Väännettiin ja pudisteltiin. Päti oli jo sääntöjäkin rikkoa, kun O'Connor'in ankarat sanat saivat hänet palaamaan sovittuun järjestykseen. Seurasi taas uusi ottelu ja Pekka joutui alle. Irish-pojat päästivät kimakan riemu-huudon, mutta suomalaiset pojat vilkaisivat toisiaan salavihkaa silmiin, ikäänkuin olisivat kyselleet, joko tässä nyt sitten jouduttiin tappiolle ja häpeään ja entistä enemmän toisten pilkaksi ja nauruksi. Pekka sentään vain yhä väänsi kuin kontio ja kouristi kuin kilpikonna. Päti oli päällä,

mutta alkoi jo hermostuen puolittain itkusta värähtävällä äänellä nimitellä Pekkaa finlanderiksi y. m. Pekka ei siitä välittänyt eikä myöskään hellittänyt ankaria otteitaan. vaan päinvastoin lujensi. Päti teki nyt ankaran ponnistuksen, itki ja vikisi, kalkutti Pekan päätä tantereeseen ja kehoitti Pekkaa hellittämään itsensä irti. Mutta Pekka ei välittänyt komennoista, vaänti vain ja kouristi kuin peto. Pätin ja Pekan ystävät huomasivat, että ottelussa oli tapahtumassa muutos. Huudot hiljenivät. Suomalaisten poikain silmiin ilmaantui toivehikas loisto, mutta irish-poikain naamassa kuvastui jo epätoivon ilme. Pekka oli tosin edelleen alla ja Päti päällä; mutta auttamattomasti Päti alkoi, ystäviensä kaikista kehoituksista huolimatta, kallistua ensin kyljelleen ja viimein hän pyörähti selälleen. Pekka vääntyi verkalleen hänen päällensä otettaan hellittämättä hetkeksikään. Päti koetti puristella, itkeä ja haukkua, mutta kaikki oli turhaa. Hän tiesi menettäneensä ottelun, johon hän niin suurilla toiveilla ja vastustajaansa halventavilla sanoilla oli ryhtynyt, ja se juuri häntä enimmän harmittikin. Hän pelkäsi ystäviensä ylenkatsetta ja tuon rautakouraisen Pekan ja hänen samanlais-

ten kumppaniensa kostoa. Nämä tunteet estivät häntä loppuun asti tunnustamasta tappiotaan. Mutta minkä täytyy tapahtua, sen täytyy tapahtua. Ja kun Pekka ei hellittänyt, niin Pätin lopultakin täytyi tunnustaa tapanneensa. Varovainen Pekka ei kumminkaan heti hellittänyt otettaan, vaan katseli kysyvästi O'Connoria suoraan silmiin. Vasta sitten hän irroitti kouransa, kun O'Connor lopullisesti julisti hänen voittaneen.

Pekka nousi hitaasti ja varmasti pystyyn. Päti teki samoin ja kaikki oli hiljaista kuin ukkosen jälkeen; ei kuulunut muuta kuin Pätin tasainen nyyhkytys. O'Connor katkaisi lopulta hiljaisuuden kuuluvalla ja varmalla äänellä julistaen: "Pojat! Tässä on kaksi reilua toveriamme otelleet. Pekka on voittanut ja Päti hävinnyt. Me kaikki olemme saman koulun poikia ja minä esitän, että Päti ja Pekka tässä tekevät selvän sovinnon ja antavat toisilleen kättä. Sitten emme puhu sen enempää kummaltakaan puolelta". Päti, joka ensin oli ottelun alkanut, oli myöskin ensin valmiina noudattamaan kehoitusta. Mutta jäykkä suomalainen Pekka ei liikahtanut paikaltaan eikä lausunut sanaakaan suustaan, katseli vain alas varpaisiinsa ja

olisi ehkä siinä asennossa seisonut kuinka kauan tahansa, ellei hänen paras toverinsa, Rantalan Kalle, olisi tullut avuksi, ottanut Pätiä kädestä ja vienyt häntä Pekan viereen ja pistänyt sievästi heidän punoittavia kouriansa yhteen. Tätä tekoa ei Pekkakaan enää vastustanut, vaan puristi lujasti ja nosti katseensa ylös. Pojat huomasivat silloin pienen pisaran hänen silmänurkassaan. Irish-pojat katselivat suut auki ja odottivat lopputoimitusta, sillä he pitivät luonnollisena, että Pekan ystäväin on vietävä Pekka voittokulussa ympäri kylää ja huudettava: "What's the matter with Peter? Who's alright? Peter's alright!" Suomalaiset pojanpallerot eivät kumminkaan suoneet Pekalle sen suurempaa kunnianosoitusta kuin että katselivat häntä loistavin silmin. Ja mitäpä muuta heidän olisi tarvinnutkaan tehdä, sillä Pekka oli ainoastaan tehnyt velvollisuutensa, jonka kuka muu hyvänsä heistä olisi tehnyt, jos se olisi jonkun toisen osalle sattunut. Pekka ja Rantalan Kalle ottivat kastuneet kirjansa ja juoksivat kotiinsa päin niin että tanner tömisi, kun pelkäsivät kotona saavansa nuhteita hiljastumisestaan. Toiset suomalaiset pojat tekivät samoin ja jättivät koko taistelutantereen tapanneille,

sen sijaan että tavallisessa sodassa taistelutanner jää voittajille. Irish-pojat seurasivat kummissaan, ehkäpä hieman nöyryytettyinäkin perässä, Päti heidän seurassaan. Hän tunsi vieläkin nahoissaan suomalaisen lujat kourat, niin ettei tahtonut voida kotiin päästyäänkään itkuaan hillitä, vaan puhkesi uuteen nyyhkytykseen. Isä-Päti, kova mies, kysyi syytä itkuun. Poika vastasi itku kurkussa, että filanderin nulikka oli piessyt hänet. Isä siihen heti äyhkäsi että "miks'et sinä piessyt häntä". Päti änkytti että kyllä hän olisi piessyt, mutta kun se ei ruvennut olemaan piestävänä, vaan oli aina noussut ylös ja lopulta piessyt hänet. Ukko otti silloin poikaa pyörystä kiinni, työnsi ovesta ulos portuaan ja painoi oven kiinni murahtaen: "huuda siellä niin kauan kun opit puolesi pitämään".

Vaikka suomalaiset pojat eivät olleetkaan pitäneet suurta melua voitostaan, mikä ei olekaan suomalaisen luonnon mukaista, niin siitä huolimatta, kukaties sen takiakin, ottelu aiheutti suuren muutoksen irish-poikain käytöksessä heitä kohtaan; lisäksi suomalaiset olivat henkisestikin poikkeuksetta koulun parhaita oppilaita. Aina sen perästä, kun irlantilaiset huomasivat, että suomalai-

nen poika alkoi ähkyä ja puhkua kuin rankkitynnyri, he koreasti heittivät haukkumasta ja käyttäytyivät kiltisti. —

* * *

Asiassa oli omituista se, että kahden kansallisuuden lapset, joitten molempain entinen isänmaa vaikeroi vieraan ikeen alla, taistelivat olemassaolostaan kaukana vieraalla maalla, molemmille vapaalla kamaralla. Viimeiset vuodet ovat näille molemmille kansoille tuoneet tullessaan hartaasti kaivatun vapauden, kuinka sen sitten onnistuvat säilyttämään. Yllä oleva on pieni kuvaus Amerikan suomalaisten siirtolaisten aikaisemmista oloista. Miehen piti työpaikoilla näyttää toteen, että hän kykenisi kilpailemaan työssä vaikka kenen kanssa. Mutta tämä hänen taitonsa ja kykynsä herätti kateutta "toiskielisissä" työmiehissä. Häntä alettiin vihata ja työstä palattua piti hänen otteluissa näyttää, että hän oli mies sekä rauhassa että sodassa. Suomalaisen piti päivällä tehdä työtä lujemmasti kuin toisten työmiesten ja illalla siitä syystä lisäksi tapella. Mutta hän kesti ja voitti; voitti sentähden että hänellä oli *suomalainen sisu.* Niin hän on

uransa uurtanut, — isä työmaalla ja lapset koulusalissa ja koulukartanolla. Nyt hänen kovat kouransa ovat lujemmasti kiinni tämän maan kamarassa kuin minkään kansallisuuden, joka on tänne siirtynyt viime puolen vuosisadan aikana.

MISSÄ TÄÄLLÄ HERRAIN OSASTO ON?

Parikymmentä vuotta sitten saapui Calumetiin eräs herrasmies Suomesta. Nuoresta iästään huolimatta hänellä oli eräässä länsi-Suomen pikkukaupungissa ollut muutaman vuoden pieni kauppaliike. Mutta kun puodin ovia eräänä maanantaiaamuna ei avattukaan niinkuin tavallisesti, herätti se uteliaissa pikkukaupunkilaisissa luvallista kummastusta ja asiasta ilmoitettiin viranomaisille. Kun puodin ovet murrettiin auki ja lähempi tutkimus asiasta toimitettiin, kävi selville, että omistaja oli luikkinut matkoihinsa vieden mukanaan kaikki rahat (mitä niitä lienee ollut) ja jättäen jälkeensä sievän joukon maksamattomia laskuja. Mitäpä siitä! Lauri oli onnellisesti päässyt tiehensä ja muuttunut "Louis"iksi. Sukunimikin oli vaihtunut paitsi sen alkukirjain, joka vielä oli sama

kuin vanhassa maassakin ja siis ainoa yhdysside entisyyden kanssa.

Uudessa maassa esiintyi tulokkaamme valokuvaajan oppilaana. Kansalaistensa keskuudessa liikkuessaan hän sai kuulla yhtä ja toista näiden oloista ja elintavoista. Muun muassa tuli tämän naisellisen hienon herrasmiehen tietoon se, että suomalaisilla Calumetissa oli useampia saunojakin. Niitä kuuluivat "kansalaiset" hyvin yleisesti käyttävän; olivatpa monet "toiskielisetkin" oppineet oivaltamaan suomalaisen saunakylvyn suloisuuden. Louisissa heräsi vastustamaton halu päästä kylpemään oikein suomalaiseen tapaan. Hän tiedusteli kuitenkin mikä noista saunoista olisi paras ja hänen arvolleen sopivin. Saatuaan tarpeelliset tiedot, otti ja meni hän siis muutamana iltana erääseen suomalaiseen saunaan.

Etuhuoneesta ohjasi saunan isäntä tulijan pukuhuoneeseen. Siellä kolme miestä oli juuri pukeutumassa. Louista käskettiin riisumaan yltään, sillä sauna olisi kohta valmis. Mutta Louis ei oikein tietänyt mitä hänen olisi pitänyt tehdä. Hän ei edes aluksi ruvennut istumaan, vaikka "kansalaiset" häntä siihen kohteliain sanoin kehoittivat. Seisoi

vain. Hetkisen kuluttua hän tuikean näköisenä kysyä tokaisi:

“Missä täällä herrain osasto on?”

“Jaa herrain osastoko? Eipä täällä sellaista osastoa satu olemaankaan”, vastasi eräs kylpijöistä.

Silloin Louisin kärsivällisyys loppui.

“Vai ei olekaan herrain osastoa? Sepä kummaa. No, missä ne suomalaiset papit, lakimiehet, tuomarit, apteekkarit, lääkärit ja liikemiehet sitten kylpevät? Vai eivätkö kylve ollenkaan, kosk'ei täällä herrain osastoa ole?”

“Kyllähän ne käyvät kylpemässä nekin, mutta siinä ne kylpevät missä muutkin”, vastattiin.

“Samassa osastossako kuin muutkin? Tosiaanko?”

“Samassa, ihan samassa”, oli vastaus.

“Mikäs mies te olette?” kysyä töksähytti Louis siltä mieheltä, joka hänelle vastauksia oli antanut.

“Olen suomalainen pappi”, vastasi puhuteltu lyhyesti, mutta kohteliaasti.

Kummastellen kääntyi Louis toisen kylpijän puoleen. “Entäs te, mikäs te sitten olette?”

“Suomalainen lääkäri.”

Siinä oli Louisille kylliksi. Kolmannelta kylpijältä ei hän enää tohtinut kysyä, kuka hän oli. Kylpijät saivatkin samassa puetuksi ylleen ja poistuivat. Louis jäi, poltellen siinä istuessaan, miettimään kuinka turvaton sentään säätyhenkilön asema Amerikassa saattoi olla, kun ei edes saunassa ollut erityisiä osastoja heitä varten.

"Herra on hyvä ja tulee kylpemään niin pian kuin ehtii. Sauna on valmis."

Nämä isännän sanat herättivät Louisin mietteistään, mutta antoivat hänelle samalla uutta miettimisen aihetta. Miksikä se häntä herraksi kutsui, vaikkei täällä ollut herrain osastoakaan?

Jos kohta kaikki siis ei ollutkaan niin kuin Louis oli odottanut, päätti hän kuitenkin kylpeä kuin kylpeäkin ja riisuutui. Hän meni saunaan ja löi omakätisesti löylyä. Sitä olikin riittävästi ja kaikki saunassa näytti olevan puhdastakin. Siinä lauteilla hän jonkun aikaa makasi, mutta taas hän alkoi kummastella ettei pesijätärtä ruvennut kuulumaan.

"Mikä hiiden sauna tämä on, kun ei tänne pesijätärtä tule?" Louis itsekseen tuumaili. Mutta kun löyly alkoi väsyttää, täytyi hänen pian tulla alas lauteilta. Hän kutsui isännän saunaan ja kysyi pesijätärtä. Isäntä

parka luuli pahempaakin tarkoitettavan ja tiuskasi vähän äkäisesti, ettei hänen saunassaan miesten puolella mitään naisia ole. Louis selitti vastaukseksi, että hän vain halusikin sellaista naista, joka hänet pesisi. Isäntä, leppyen ja hoksaten, sanoi pesijän kyllä olevan, mutta miesten osastolla oli miespesijä ja naisten osastolla naispesijä. Samoin selitti hän olevan laidan kaikissa Amerikan isoissakin kylpylaitoksissa.

Kylvettäjä nyt saapui ja ryhtyi heti toimeensa. Pian olikin Louis niin puhdas ettei hän Suomesta lähdettyään ollut koskaan ollut puhtaampi. Tosin pesijä käsitteli häntä vähän amerikalaisen kovakouraisesti, mutta kuitenkin Louis oli perin tyytyväinen kylvettäjäänsä. Pois lähtiessään, maksettuaan isännälle saunamaksun, tarjosi hän siis kylvettäjällekin 10 senttiä juomarahoiksi. Mutta tämä kieltäytyi kohteliaasti sitä ottamasta.

"Herra on hyvä ja panee vain rahansa taskuunsa. Kun olen täällä pesemässä, maksaa isäntä minulle kaksi dollaria päivältä, joten minä saan maksun työstäni häneltä. All right!"

— Louis meni niine hyvineen ruokataloonsa ja mietti pudistellen päätään tämänpäi-

väisiä kokemuksiaan, etenkin saunaretkeään. Sitten kirjoitti hän Suomeen eräälle tuttavalleen kirjeen, jossa hän (niinkuin moni muu ulkomaalainen herrasmies tekee) kertoili kuinka tämä Amerika on oikein humpuukimaa, raha täällä on kaikki kaikessa, ei täällä ole minkäänlaista sivistystä j. n. e.

KUN SUOMALAISET TULIVAT ETELÄ-MICHIGANIIN.

Vielä neljäkymmentä vuotta takaperin suuria aarniometsiä tavattiin laajoilla aloilla eteläisessäkin Michiganissa, vaikka melkoinen osa sen pinta-alasta olikin jo silloin raivattu maanviljelykselle, etupäässä hedelmänviljelykselle. Kuulut ja suositut olivat jo silloin Michiganin omenat, mutta vielä suositummat sen mehuisat peaches l. persikat y. m. hedelmälajit, joilla oli hyvät markkinat Chicagon ja idän suurissa kaupungeissa. Kuitenkin maanviljelystä suuremmoisempi oli vielä siihen aikaan juuri Etelä-Michiganin metsä- ja puutavaraliike. Suuria sahalaitoksia oli lukuisasti melkein kaikissa suuremmissa ja pienemmissä kaupungeissa. Nykyään monia noista ennen kukoistavista sahamyllykaupungeista on vallan olemattomiin kadonnut, sillä metsät on niiden läheltä hakattu ja sahattu, ja sahamyllyt on muutettu muualle tai ne ovat palaneet poroksi.

On selvää että sellaisissa suurissa puutavarakeskuksissa tarvittiin varsin lukuisa määrä raskaan ruumiillisen työn raatajia; ja sitä parempi mitä rotevampaa työväkeä vain onnistuttiin saamaan. Voima teki hyvin kauppansa.

Ensin, kun Michiganin metsä- ja sahamyllyhommat alkoivat, oli töiden tekijöiksi pääasiassa saatu Canadassa syntyneitä ranskalais-indianeja, sekarotuista työväkeä, jolla oli oma outo kielensä, mikä oikeastaan oli ranskaa, mutta missä suuri määrä indianisanoja oli joukossa jatkona. Muuten se oli melkosen rotevaa ja hilpeää, puheliasta kansaa, vieläpä kykenevää metsä- ja sahamyllytöihin, jos vain huolellinen työnteettäjä aina oli kintereillä. Mutta jos silmä vältti, silloin heti oltiin istumassa ja haasteltiin pöyristäviä juttuja painista, tappeluista ja muista suurista urotöistä työpaikoilla ja kapakoissa. Mitä työn tuloksiin tuli, tällä joukolla oli kuitenkin niin hyvät käsitykset itsestään, ettei muka mikään muu kansallisuus koskaan voinut tulla kysymykseenkään kilpailussa. Millään muulla kansallisuudella ei tosin ollut koskaan ollut tilaisuuttakaan heidän kanssaan kilpailla, sillä paitsi heitä, ei näissä töissä ollut ollut kuin joku ani harva, ja niinden-

kin harvain oli täytynyt ennen pitkää lähteä tiehensä syystä, että nuo sekarotuiset olivat kaikille muille kansallisuuksille siksi ynseitä, etteivät muut halunneet heidän kanssaan yhdessä sen pidempää aikaa työskennelläkään.

Tällä tavalla oli kulunut vuosikymmeniä ja ranskalaiset olivat saaneet melkeinpä jonkinlaisen monopolin metsä- ja sahamyllytöihin koko Etelä-Michiganissa. Olivatpa he joskus esiintyneet siten isäntiäänkin kohtaan että nämä olivat ottaneet ajatellakseen varansa pitämistä ennenkuin se olisi liian myöhäistä.

Muuan mahtava yhtiö oli juuri rakentanut suuren sahamyllyn ja alotuttanut laajat metsätyöt aivan uudessa seudussa, jossa oli paljon hyviä metsiä. Tämä sama yhtiö oli myös päättänyt päästä Canadan ranskalaisista riippumattomaksi ja alkanut kuulustella sellaisia ulkomaalaisia, jotka olisivat tottuneet koviin ja yksitoikkoisiin metsä- ja sahamyllytöihin eivätkä olisi tyhjän arkoja, niin että heti livistäisivät tiehensä, jos ranskalaiset heille korviaan luimistaisivat. Jollakin tavalla heidän tietoonsa oli tullut, että Ohiossa ja Hancockin saarella asui melkoinen määrä suomalaisia, jotka olivat perehtyneet jo ko-

timaassaan ankaraan ilmanalaan ja kovaan työhön. Ne olivat noita "jäämaan" miehiä, joiksi moni suomalaisia siihen aikaan luuli ja jotka yleisesti tunnettiin "finlander"-nimellä (naapuriemme ruotsalaisten antama nimitys, jota sitten amerikalaisetkin käyttivät, kunnes kykenimme itse heille selittämään, että emme ole mitään "finlanders" vaan finnish).

Eräänä syyskuun iltana oli tavallista vilkkaampi ja äänekkäämpi keskustelu yhtiön suuressa metsäkämpässä. Työnjohtaja oli näet illallispöydässä ilmoittanut, että parin viikon päästä tuodaan Hancockin saarelta 20 finlander-metsämiestä. Kun entiset työmiehet, melkein poikkeuksetta olivat koulunkäymätöntä ja lukutaidotonta väkeä, niin hyvin harvat heistä ennestään tiesivät sen nimisestä kansasta ja maasta. Mutta ainahan sitä on juokossa joku, joka on kuullut ja kulkenut enemmän kuin toiset. Niinpä oli tässäkin joukossa muutamia miehiä, jotka olivat olleet Hancockin saarella halkoja hakkaamassa ja siellä nähneet omin silmin finlandereita, vieläpä oppineet jonkun sanan kieltäkin. Kaikki läsnäolijat olivat siis halukkaat kuulemaan mitä heillä olisi näistä uusista työtovereista sanottavaa, ja muu-

an miehistä antoi silminnäkijänä ja korvinkuulijana seuraavan kuvauksen:

"Niin, miehet, minä olen nähnyt paljon finlander-miehiä ja -naisia. Miehet ovat lyhäläntiä, vähän kyhmyniskaisia, pitkäselkäisiä ja lyhytsäärisiä, vaaleanverisiä ja valkotukkaisia. He ovat harvasanaisia tavallisissa oloissa, mutta kun he saavat viinaa, niin, auta Luoja, kyllä sitten ääntä ja sanoja löytyy. Ja varjele silloin heidän kynsiinsä joutumasta! Eikä ainoastaan kynsiin, sillä heillä on aina vyöllä pitkä terävä puukko, jolla he lävistävät sinut kuin indiaani, jos sattuvat sinuun jostakin suuttumaan. Eivät he aina paljon tarvitsekaan suuttuakseen. Näin kerran "Soopaäijän" kapakassa Hancockissa, kuinka eräs irish-poika ilman vain leikillään purskautti tupakkasylkeä finlanderin silmille, ja siitäkös tuo kujuuni raivostui ja heti sieppasi poikaa rinnasta kiinni, työnsi seinänviereen, sivalsi hirmuisen puukon ja löi pojan kurkusta seinään kiinni sanoen että "seisoppas nyt siinä niin kauan, että opit vähän tarkemmin katsomaan minne syljeskelet". Sitten hän käveli verkalleen kapakan tiskin tykö ja käski isännän antaa hänelle oikein "finlanderin paukku", istahti tuolille ottaen taskustaan pienen, likai-

sen kirjan ja kynän ja kirjoitti siihen: neljästoista".

Miehet olivat kunnelleet kertomusta suurella mielenkiinnolla. Väristys kävi läpi koko heidän olentonsa, ja muutamasta tuntui jo siltä kuin itse olisi ollut kaulasta lävistetty. Mutta eräs miehistä rohkeni kuitenkin kysyä, kuinka siitä sitten oli miehelle käynyt, eivätkös poliisit heti olleet tulleet ja ottaneet häntä kiinni ja vieneet putkaan. Niin ettäkö putkaan? sanoi siihen mies. Mitästä tuota hulluja! Silloin kuin filanderit ovat Hancockissa juomahommissa, silloin Hancockin poliisit ovat kaikki kalassa tai metsästämässä eivätkä palaakaan ennenkuin ovat varmat että finlanderien juomakekkerit ovat loppuneet.

Ympäri kämppää kuului ensin syviä huokauksia, sitten ihmettelyä: "kylläpä ovat kauheita", "kylläpä ovat julmia", "kylläpä ovat raakoja" j. n. e. Eräs joukosta kysyi "entäs heidän naisensa?" Hancockin saarella käynyt mies kertoi taas, että heidän naisensa olivat paljon miesten kaltaisia, tanakoita, vaaleatukkaisia ja vaaleaverisiä, mutta muuten melkeinpä kaikin puolin samanlaisia kuin muutkin naiset paitsi että pää heillä oli niin suuri, ettei löytynyt tarpeeksi

suuria hattuja sopiakseen heidän päähänsä, joten heidän täytyi pitää *"hantuukia"* päässään. Joukosta kuului silloin hiljaista naurua.

Toinen Hancockin saarella ollut mies todisti olevan totta mitä edellinen oli kertonut ja sanoi että hän voisi siihen vielä paljon lisätäkin, mutta uskoi toisten jo tästäkin käsittävän, kenen kanssa tässä pian joudutaan tekemisiin. Erään seikan hän kuitenkin piti tarpeellisena työtoverien tietää ja se oli se, että kaiken muun lisäksi suomalaiset olivat suuria noitia. Omin silmin hän kertoi nähneensä kuinka suomalainen oli lentänyt Quincyn törmältä läpi kaupungin alas järvelle (s. o. laskenut suksilla). Canadan ranskalaiset olivat hyvin taikauskoisia ja tuo täydennys puistatti heitä.

Kun pantiin levolle, oli jo hyvin myöhä. Päätökseksi oli tullut, että jos komppania ei luopuisi aikeistaan, vaan tuottaisi raakoja finlandereita töihin, niin ei ainakaan asuttaisi samassa kämpässä sellaisten raakalaisten kanssa. Oli valittu kolmihenkinen komitea, joka aamulla työnjohtajalle tekisi tämän esityksen. Siinä lojuessa tehtiin toinen päätös, aivan yksimielisesti, että finlanderien elämä metsäkämpillä ja kesän tullen myllyllä, jos he silloin vielä asustaisivat näillä seu-

duilla, koetettaisiin tehdä niin tukalaksi, että heidän täytyisi lähteä muille markkinoille, ennenkuin heitä ennättäisi tulla niin paljon, ettei heitä voisi enää karkoittaakaan. Ranskalaiset arvelivat että helppohan heidän olisi päätöksensä toteuttaakin, kun heitä nyt aluksi olisi ainakin kymmenen yhtä vastaan. Ja eräs pitkäsäärinen ranskalainen, joka piti itseään joukon voimakkaimpana, huusi että hänen päätöksensä oli selvä: ei muuta kuin selkään ja lujasti, se se parhaiten tepsisi! Muut yhtyivät siihen.

Tulen kämpän suuresta öljylampusta itsestään sammuessa kaikki olivat jo järjestään nukahtaneet. He nukkuivat kovin levottomasti. Toiset olivat heti uneen vaivuttuaan nähneet irish-pojan seinään naulattuna, toiset finlander-noidan lentävän Quincyn mäkeä läpi kaupungin järvelle. Muutamat olivat nähneet nämä molemmat kauheat tapaukset.

* * *

Syysmyrskyillä viimeisissä laivoissa, saapui Hancockin laiturille suuri, karkean näköinen skotlantilainen. Kun laivassa ei enää näin myöhään syksyllä montakaan matkustajaa saapunut, niin kaikkien laiturilla

olijain silmät kiintyivät tuohon jättiläistulijaan, ja pian saatiin kuulla, että hän oli Etelä-Michiganista erään tukkiyhtiön edustaja, joka oli tullut hakemaan metsä- ja sahamyllytyömiehiä. Hän aikoi jo ylihuomenna, samassa laivassa, viedä ne Etelä-Michiganiin. Tulija näkyi puhuttelevan erästä vuokra-ajuria ja ohjasi sitten askeleensa suoraan "Soopaäijän" kapakkaan. Siellä hän heti huomasikin olevansa perillä ja osuneensa oikeaan paikkaan. "Soopaäijä" oli kapakoitsija ja metsäkontrahtööri. Hänellä oli paljon suomalaisia halonhakkuussa ja muissa metsätöissä. Nyt oli juuri maksupäivä, joten hänen suomalaiset metsämiehensä olivat tulleet kaupunkiin juomaan viime kuun palkkojaan. Sen ajan tavan mukaan herrasmiehen tapaisen miehen piti ostaa heti kaikille, jos hän kerran kapakkaan tuli. Tapaa noudattaen tulija kävelikin suoraan tiskin ääreen ja lausui nuo tavamukaiset sanat: "Boys, come have something", jotka sanat "kieltä" taitamattomatkin kapakassa oleskelijat heti ymmärsivät. Pian oli koko kapakka pystyssä ja uutta, tuntematonta tulokasta tutkittiin kiireestä kantapäihin asti. "Meikäläiset" varsinkin häntä ihaillen katselivat ja tuumivat että "onpa siinä vain eri äijä";

"aivanpa on kuin Urpilan ukko vainaa, joka kerralla söi lehmän ja sitten samalla syönnillä kävi jalkapatikassa kaupungissa neljäntoista peninkulman päässä ja toi sieltä selässään tynnörin suoloja, kymmenen leiviskää rautaa ja kymmenen kannun keittopadan päässään". Näin keskustelivat "meikäläiset" hyvillä mielin keskenään nauttiessaan uuden tulijan antimia. Mies itse sensijaan näkyi kiintyneen puhelemaan isännän kanssa. Ne, jotka ymmärsivät englannin kieltä ja voivat seurata vieraan ja isännän keskustelua, pääsivät selville että vieras pyysi isäntää hänelle hankkimaan parisenkymmentä noita tanakoita, kyhmyniskaisia miehiä ja lupasi hänelle hyvän värväyspalkan. Ehdoista sovittiin ja isäntä ryhtyi heti toimeensa. Hän asettui keskelle lattiaa ja kuulutti suurella äänellä: "tässä näin on Mr. McDonald Etelä-Michiganista, joka on tullut täältä hakemaan metsä- ja sahamyllytyömiehiä. Hän ottaa aluksi nyt vain parisenkymmentä miestä ja maksaa hyvän palkan: $35.00 kuukaudelta ynnä vapaan asunnon ja ruuan sekä vapaan kyydin täältä sinne; mutta kun hän maksaa näin hyvän palkan, niin hän vaatii myös isoimpia ja riskimpiä miehiä". Joukosta kuului heti useita myöntäviä vastauksia

ja ennen pitkää saatiin yhdeksän miestä värvätyksi, joille kaikille annettiin $15.00 pestirahaa. Isäntä oli näet sopinut, että miehille annettaisiin etumaksua, jonka ne joisivat hänen kapakassaan ennen lähtöään, niin että hänen ei muuta tarvitsisi vaivoistaan vaatiakaan. Pian saatiin vielä tarvittavat 11 miestäkin ja silloin oli täysi määrä mitä sillä kertaa piti ottaa. Mutta sitten tultaisiin hakemaan lisää, jos miehet olisivat sellaisia kuin isäntä oli vakuuttanut, että muka voisivat tehdä aina vähän enemmän kuin joku muu eivätkä joutavia säikkyisi.

Seuraavaan iltaan menessä saatiin laiva lastatuksi ja Mr. McDonald ja hänen 20 suomalaistaan olivat laivan ainoat matkustajat. Juroina ja kohmeloissaan astelivat jäntevät suomalaiset laivaan ja heidät asetettiin laivan ison täkin alle "muun lastin joukkoon" ja makauksiksi heille kullekin annettiin suuri harmaa villapeitto, johon saivat kääriintyä pannakseen maata mistä lastin välistä sopivimman paikan löysivät. Pian oli koko joukko monta vuorokautta kestäneiden juominkien perästä sikeässä unessa eikä heränneet ennenkuin seuraavana iltana, vaikka laivan kokit olivat käyneet syömään herättämässä. Mutta kun he vihdoin heräsivät, oli

heidän sekä jano että nälkä ja heidän päästyään ruuan ja juoman pariin Mr. McDonald kauhistui, kun hän siinä poikineen popsi. Kokit kantoivat, mutta aina vain näytti pöytä olevan "poikki". Laiva oli varustettu ruokavaroilla muka koko matkaa varten, mutta jo puolimatkassa täytyi hankkia uusi ruokavarasto. Laiva ei ollut suurimpia eikä joutuisimpia, vaikka siinä olikin suuri rulla molemmin puolin. Viiden ja puolen vuorokauden perästä saavuttiin sentään onnellisesti tuohon määrättyyn Etelä-Michiganin satamaan.

Miehet olivat välillä tointuneet kohmelosta ja muutenkin virkistyneet ja kun he pussit olalla astuivat laivasta, niin laiturille kokoontunut yleisö katseli heitä suurella kummastuksella. Heidät vietiin siitä suoraa päätä komppanian suureen ruokataloon. Mr. McDonaldin erityisestä käskystä pöytä kannettiin kukkuralleen ruokaa, mutta kun "meikäläiset" siinä tunnin verran aterioivat, niin tyhjäthän olivat paikat. Seuraavana aamuna, jo varhain, heitä lähdettiin viemään työmaalleen ja ennen pitkää he olivat perillä ja sijoitetut heitä varten rakennettuun uuteen kämppään. Jälkeen päivällisen heille jaettiin työaseita, kirveitä, sahoja ja piiluja ja

aamulla heidät herätettiin klo 4 lähteäksensä töihin klo 5:ltä. Toisia työmiehiä he eivät nähneet ennenkuin metsässä, eivätkä toisetkaan olleet nähneet heitä.

Heti kun rankalaiset metsämiehet näkivät suomalaiset, päästivät he kovan karjunnan tapaisen naurun, jonka seasta kaikui "finlanders!" Sitä kesti noin kymmenen minuuttia, mutta kun suomalaiset eivät olleet kuulevinaankaan, niin he lakkasivat ja katsoa töllöttivät pettyneinä toisiinsa. Toiset miehistä pantiin sahaamaan, toiset tekemään teitä ja lastaamaan kuormia. Kun suomalaiset ja ranskalaiset sahasivat rinnan, kummatkin omalla sarallaan, rankalaiset jonkun verran edellä, niin ranskalaiset aina kaatoivat puunsa niin, että puunlatva kaatui suomalaisten saralle, eivätkä huutaneet tavallista "nyt puu kaatuu". Heillä oli täysi tarkoitus kaataa puunsa suomalaisten päälle ja vastuksiksi, mutta tarkkanäköinen ja -kuuloinen suomalainen ei joutunutkaan loukkuun. Sellaista kesti useita päiviä, mutta vähitellen ranskalaisten sahamiesten kaikista ponnistuksista huolimatta suomalaiset sahasivat ranskalaisten edelle ja silloin ranskalaiset jäivät jälelle molemmin puolin sarkaansa. Ranskalaisia sapetti, kun "paasi" kävi katso-

massa ja huomasi, että suomalaiset sahamiehet olivat monta sataa jalkaa ranskalaisia edellä, vaikka alkaissa ranskalaiset olivat olleet paljon edellä. Ja kun illalla kukin "kängi" ilmoitti sahaamiensa tukkien luvun, niin jokainen suomalainen sahakängi oli kymmeniä tukkeja edellä ranskalaisista sahamiehistä. Suomalaisista se ei ollut kumma eikä mikään, sillä hehän olivat aina ja joka työssä oppineet tekemään enemmän kuin muut, mutta ranskalaisia se suututti ja "paasia" huvitti.

Suomalaiset olivat nyt siis edellä ja heilläkin olisi ollut tilaisuus vähän säikäyttää Ranskan poikia antamalla petäjän vahingossa kaatua heidän puolelleen, mutta suomalainen ei ole pienestä kostonhimoinen eikä pikkumainen. Antti Hovi, joka sahasi Vihlolan Mikon kanssa oli kuitenkin tallettanut muistissaan sen että ranskalaisten petäjän latva oli kerran huitonut häntä ympäri korvia ja ranskalaiset sillä makeasti nauraneet. Eräänä aamuna hän siis esitti Mikolle, että annettaisiin kerran tulla vahingon ja kaadettaisiin puun niin, että latva menisi ranskalaisten puolelle, muuten nuo puolipunanahat luulevat meitä aivan erehtymättömiksi, hän tuumi. Mutta Mikko, suora suomalai-

nen, ei tahtonut siihen suostua. Kun kuitenkin Antti aina uudestaan esitti sitä, niin lopulta hänkin suostui ja sanoi että “antaapa sitten mäsähtää”. Ja se mäsähtikin sillä seurauksella, että toisen saran yhtä sahuria alettiin suurella kiireellä viedä kämpälle ja sieltä edelleen kaupungin sairaalaan. Sillä retkellä hän viipyi sitemmin kuukausia. “Ei toki mennyt henki eikä tullut miesmurhaa”, sanoi kerran totinen Mikko Antille. “Pahasti sitä jo pelkäsinkin ja kaduin, kun suostuin tuumaan”. “Hm”, vastasi Antti, “eivät olisi tainneet ranskalaiset kyyneliä vuodattaa, jos minä olisin petäjän alle koipeni oikaissut”. Mikkoa nauratti, mutta hän vastasi että suomalaiset eivät ole koskaan suosineet salamurhien tekoa. “Luoja on meille antanut voimia, niin että me voimme astua ketä vastaan tahansa julkitaistelussa. Raukka piilosta ampuu”. Anttikin myönsi Mikon olevan oikeassa. —

Viikkoja ja kuukausia on kulunut. Ranskalaiset ja suomalaiset ovat, toisiaan koskaan puhuttelematta, tuimasti tehneet kilpatyötä ja yhtä tuimasti katselleet toisiaan. “Paasia” nauratti, kun kämpällä työt menivät paremmin kuin muilla saman yhtiön kämpillä. Se oli hänelle hyvä ja se oli hyvä

yhtiölle. Suomalais-ranskalainen epäsopu koitui näin eduksi. Monia innokkaita kokouksia oli sillä välin pidetty ranskalaisten suuressa kämpässä. Siellä oli harkittu, päätetty ja aiottu panna päätökset toimeenkin suomalaisten karkoittamiseksi. Heitä oli peloteltu keskellä yötä, heitä oli naurettu ja ivattu, mutta jäykät suomalaiset eivät olleet millänsäkään. Tekivät työtä, elivät, söivät ja nukkuivat aivan kuin ei olisi mitään tapahtunut. Ja se juuri ranskalaisia suututtikin, kun eivät millään tavalla saaneet suomalaisia suuttumaan. Nyt he päättivät tehdä entistä erinomaisemman yllätyksen. Eräänä iltana he miesjoukolla menivät hiljaa ja paiskasivat suuria hirsiä suomalaisten kämpän katolle niin raskaalla painolla, että pieni kämppä rutisi ja ratisi ja oli pudota miesten niskaan. Osa suomalaisia oli jo levolla, mutta toiset vielä istuivat tupakoiden ja jututen päivän tapahtumista. Kun jysäys kuului katolta, katsoivat he ensin toisiinsa ja kysyivät sitten: no, mikähän se oli? Joku vastasi että se oli ranskalaisten levollepanolaukaus. Toiset nauroivat sukkeluudelle. Mutta muutamat, Mikko niiden joukossa, tuumivat: Kuulkaas, miehet, emmeköhän me ole jo tarpeeksi kärsineet noitten ympärileik-

kaamattomain pilkkaa ja häväistystä. Riitaa ja tappelua on kyllä aina vältettävä niin kauan kuin ilman sitä voi toimeen tulla. Mutta mehän olemme kärsineet tarpeeksi ja kärsimyksen kannu on nyt täysi. Emmeköhän mekin nyt kerran vuorostamme tee yllätystä ranskalaisille? Mennään miehissä suoraan heidän kämppäänsä eikä möyhätä ulkona kuten nuo raukat tekevät. Näytetään niille, että meidän kanssa voipi kyllä jonkun verran leikitellä, mutta ei sentään lakkaamatta. — Monesta suusta, yhteen ääneen, vastattiin, että ehdotus oli hyvä ja suostuttiin lähtemään. Mutta Rankan Jaska ei ollut vielä noussut vuoteestaankaan. Joku nykäsi häntä jalasta ja kysyi, oliko hän kuullut ranskalaisten pamausta. Jaska myönsi kuulleensa, mutta: mitäs tuosta! Ovathan ne ennenkin pamautelleet, vaikka vähän hiljempää. Joku kysyi, mitäs hän ajatteli Mikon ja muiden esityksestä, että mentäisiin joukolla heidän kämppäänsä näyttämään heille ketä olivat pistäneet. Jaska nosti päätänsä, haukotteli ja sanoi sitten: ettäkö oikein miesjoukolla mentäisiin heitä hakkaamaan? Eiköhän se ole liikaa voiteen haaskausta? Toiset tiuskasivat että aiottiinko tätä rauhattomuutta sitten edelleenkin kärsiä. Ei,

siitä piti tulla loppu tai lähtö. Jaska haukot-
teli vain ja vastasi, että eihän sitä hänkään
tästä kolinasta ollut tykännyt, eikä tykkää.
Mutta mitä sitä nyt miesjoukolla lähdettäi-
siin tappelemaan. — No kuinkas muuten?
Jaska rykäisihe ja sanoi, että jos joku toi-
nen lähtisi hänen kanssaan ja jäisi ulos
kämpän ovelle vahtiin, niin hän menisi yksin
sisälle ja muut saisivat jäädä vartoomaan,
jos lisää miehiä tarvittaisiin. Kaikki suos-
tuivat Jaskan esitykseen, joka tuntui luon-
tevalta. Mikko tarjoutui Jaskalle oven var-
tijaksi. Jaska hyväksyi hänen tarjouksen-
sa. Hän nousi ylös vuoteesta, pani "jäke-
tin" ylleen ja veti housut ja saappaat jal-
kaansa. Nyt oltiin valmiit lähtemään. Jas-
ka meni edellä ja Mikko piilu olalla jäles-
sä. Kun pääsivät ranskalaisten kämpän
ovelle, sanoi Jaska Mikolle, että kun hän
menee sisälle, niin Mikko seisoo siinä val-
miina piiluineen ja jos joku noista koiran-
kuontolaisista aikoisi livistää pakoon, löisi
häneltä vain pään irti. Sitten hän koputti
oveen amerikalaiseen tapaan ja sisältä huu-
dettiin: "Come in!" Jaska avasi oven ja
huomasi, että kaikki miehet olivat vielä val-
veilla, mikä mitäkin tekemässä, toiset kort-
tia ja shakkia pelaamassa. Jaska astui si-

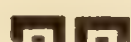
sään, jätti oven auki ja Mikko asettui piilu ojossa oviaukkoon seisomaan. Kaikki sisällä olijat öllistyivät tätä kursailematonta toimitusta ja katselivat sanatonna, kun Jaska varmoin askelin astui suoraa päätä korttipöydän tykö, missä istui tuo pitkäsäärinen, ranskalaisten suurin, ylpein ja väkevin mies, joka aina nauroi ja pilkkasi suomalaisia. Ylenluonnollisella nopeudella, tavalliseen käytökseensä nähden, Jaska sieppasi ranskalaista niskasta ja housuntakapuolesta kiinni, nosti sitten kätensä suoriksi ja pyöritti häntä ylhäällä kymmenkunta kertaa. Sitten hän viskasi keskeltä lattiaa hänet kämpän toisella seinällä olevaan ylimmäiseen makuulaatikkoon, jonne ranskalainen jäi äänetönnä ja liikkumattomana lepäämään. Samassa Jaska ponnahti nuolena ympäri kämpän miehestä mieheen ja kysyi itsekultakin: "Do you want to fight?" (Haluatteko tapella?), mutta jokainen puisti päätään ja vastasi: "No! no! no!" Moni olisi tuon muutaman minuuttia kestävän kahakan aikana halunnut livistää kämpästä metsään, mutta "kuolon enkeli" seisoi ovella. Oli paras olla sisällä ja odottaa, mitä osaksi sattuisi tulemaan. Kun kukaan ei sanonut haluavansa tapella, niin eihän Jaskakaan yksin voinut tapella.

Hän seisahtui keskelle lattiaa ja koetti koota kaikki ne niukat englannin kielen sanat, jotka oli viiden vuoden aikana oppinut, ja tolkkasi murteellisesti seuraavaan tapaan: "Se on sillälailla, että me suomalaiset olemme tulleet näille työmaille ansaitaksemme jokapäiväisen leipämme rehellisellä työllä. Mutta te ette ole antaneet meille rauhaa, vaan olette pilkanneet ja häväisseet meitä. Me olemme rauhallista ja kärsivällistä kansaa ja haluamme olla sovinnossa kaikkien, ja niin teidänkin kanssanne. Mutta me olemme samalla sellaista kansaa, että me tulemme muitten ihmisten kansa toimeen, jos ei hyvällä niin pahalla". Sitten hän nyökäytti kaikille päätään, astui ovelle, työnsi Mikon piiluineen syrjään, painoi oven kiinni ja meni.

Miesten tultua omaan kämppäänsä kaikki kysyivät, miten siellä oli käynyt. Mutta Jaska vain verkalleen vastasi, että eivät ne olleet tohtineet tapella. Riisui vaatteet yltään, pani maata ja nukkui rauhallisesti kuin lapsi.

Siitä illasta alkain tapahtui kuitenkin vähitellen käänne ranskalaisten ja suomalaisten suhtautumisessa toisiinsa Etelä-Michiganin metsä- sahamyllyseuduilla. Suomalaiset eivät kylläkään osottaneet vähääkään muut-

tamisen halua; m. m. he rauhallisesti panivat vain tuon suomalaiselle niin välttämättömän saunan rakenteille. Mutta vuosien kuluessa ranskalaiset ja suomalaiset oppivat yhä enemmän toisiaan tuntemaan ja kunnoittamaan. Ja jo paljon ennemmin kuin Etelä-Michiganin aarniometsät olivat loppuun hakatut, oli kaikki katkeruus kumpainkin sydämistä toisiaan kohtaan hävinnyt ja sitten elettiin yhtä hyvinä naapureina kuin ennen vihamiehinä.

HARBORIN MIEHET RAHAN-OSTOSSA.

1.

Noin neljäkymmentä vuotta sitten, vieläpä myöhemminkin oli Amerikassa sellaisiakin huijareita, jotka lähettelivät varsinkin vähemmän kokeneille ihmisille ympäri maata ilmotuksia, joissa luvattiin myydä viidestä dollarista sata dollaria kaikkialla kelpaavia, hyviä Amerikan setelejä (green goods). Ilmotusta lukiessa kyllä heti huomasi, että raha oli väärää, mutta myös että se oli niin hyvin tehtyä että sitä ei kukaan oikeasta Amerikan paperirahasta eroittaisi. Sellaisia ilmotuksia sai moni siellä täällä ja niitä oli saapunut muun muassa eräille Harborin suomalaisille. Ilmotus tietysti herätti ensin niiden huomiota, jotka sen saivat, mutta pian myös heidän ystäviensä, joille he salaisuuden ilmottivat. Ilmotuksessa oli kyllä

kova varotus, ettei koko asiasta saisi kenellekään muulle mitään hiiskua, sillä ilmottajat olivat muka pitkän ja tarkan kuulustelun kautta vasta päässeet selville siitä, että asianomainen oli täysin luotettava salaisuutta säilyttämään. Mutta tässä kävi niinkuin monessa muussakin asiassa, että jokaisella on ainakin joku sellainen ystävä, jolle voi vaikka tärkeimmänkin salaisuuden kertoa. Ja niin kävi rahasalaisuudenkin. Ensin sen tiesi Harborissa vain pari henkilöä, mutta tietysti ennen pitkää useampikin. Rahan säästäminen meikäläisten kesken ei kyllä siihen aikaan vielä ollut Harborissakaan paremmin kuin muissakaan suomalaisissa siirtokunnissa senkään vertaa käytännössä kuin pari vuosikymmentä myöhemmin ja nykyään. Monen raha ei siihen aikaan joutanut rahanostoon t. m. s., vaan suin päin sillä heti ostettiin viinaa, niin pian kuin sitä saatiin ja usein jo ennenkuin sitä saatiinkaan. Mutta aina kuitenkin oli poikkeuksiakin joukossa, sillä sekalaistahan on seurakunta; olipa vielä laita niinkin, että jos siihen aikaan joku sattui olemaan tosiaan säästäväinen, niin hän oli paljon säästäväisempi kuin konsanaan kukaan nykyään. Eikä sellaisia puuttunut juuri Harborin siir-

tokunnan keskuudestakaan, vaikka ei niitä kyllä kovin monta ollut. Sellaisia olivat nyt tässä tapauksessa eräät ruokatalon pitäjät. He olivat varustaneet talonsa sekä ruoalla että juomalla, niin ettei heillä asuvain miesten tarvinnut mitään kylästä hakea, vaan he saivat kaikki kotoa ja kaikki he saivat jättääkin kotia, mitä ikinä ansaitsivat.

Tavallisella tokkatyömiehellä ei sensijaan siihen aikaan mitään säästöjä ollut, mutta ei hänelle moisia ilmotuksiakaan saapunut. Niitä tuli vain niille muutamille, joilla jo entuudestaankin oli paljon kaikenlaista hyvyyttä. Siinäkin taasen toteentui tuo vanha totuus, että jolla paljo on, sille pitää lisää annettaman, mutta jolla vähä on, se vähäkin häneltä otetaan pois. Muuten tuohon vanhempain aikaan, jolloin meitäkin vielä vaivasi kateus ja omanvoitonpyyntö, meikäläiset ruokatalon isännätkin olivat keskenään tavallisesti huonoissa väleissä eivätkä siinä kohden olleet poikkeuksena Harborinkaan ruokatalojen isäntäin välit. Mutta tuo suuri uutinen oli nyt lähentänyt heitä toisiinsa. Asia oli nimittäin siksi tärkeä, että täytyi ehdottomasti jonkun kanssa harkita, mitä oli tehtävä. Noille rahattomille, tavallisille tokkamiehille ei siitä kannattanut puhua, sil-

lä eiväthän he kuitenkaan voisi mihinkään toimeen ryhtyä, koskapa heillä ei ollut rahaa.

Ja voisivatko he edes pitää suutansa kiinni, joka puoli asiassa oli vielä tärkeämpi edellistä? Emäntiensä kanssa isännät tietysti puhuivat asiasta aluksi. Tosin eivät naiset vetäneetkään miehille vertoja ahneudessa, mutta sensijaan he monin kerroin voittivat miehet uteliaisuudessa. Ja tässä tapauksessa naisten taito sovinnon hieromisessa osottautui erittäin otolliseksi. Nainen voi näet kyllä pikemmin suuttua kuin mies, mutta myös paljon pikemmin leppyä. Muutama päivä vain aikaa, joku kupponen kahvia ja hauska pikku uutinen naapurista, niin se on kylläksi sovittamaan tulisimmatkin riidat. Ja sehän onkin kaunista, vieläpä kristinopin mukaistakin. Mutta toista on miesten. Hehän voivat olla toisilleen vihassa aivan tyhjänpäiväisestä asiasta koko elämänsä ajan. Muutamat ehkä sopivat kuolinvuoteellaan riitaveljensä kanssa, mutta sattuu että siirtyy sopimus vielä sitäkin edemmäksi. Muistan erään Kivijärven isännän, joka käski naapurin isännän sairasvuoteensa viereen sovinnon tekoon ja sopikin hänen kanssaan, kun pelkäsi kuolevansa; mutta kun tuo isäntä sanoi sitten hyvästi ja aikoi lähteä kotiin-

sa, niin sairas isäntä rynnisti istumaan ja muistutti: "Niin Jussi, me olemme nyt kyllä sopineet, mutta jos minä vielä tästä paranen, niin asiat saavat olla taas entisellään".

Kun siis nuo harvat Harborin ruokatalonisännät olivat huonoissa väleissä keskenään, niin oli kovin vaikeaa kunkin tuosta perin arkaluontoisesta asiasta toistaan puhutella. Ja heidän vaimonsa epäilivät aluksi asiaa eivätkä luvanneet antaa suostumustaan ennenkuin ehdottomasti olisi kysytty sellaisten henkilöitten mielipidettä, jotka jotakin tiesivät ja voivat asiata harkita. Kun nyt muunkielisiltä ei uskaltanut kysyä ja kun se ei olisi oikein kielenkään vuoksi käynyt päinsä, niin kehottivat emännät miehiään neuvottelemaan toisten ruokatalojen isäntäin kanssa. Isännistä tietysti esitys ensin tuntui kiusalliselta, sillä olihan toisen talon isäntä naapurilleen "vihassa" ja hän sille. Jos menisi sellaista puhumaan, niin naapuri ainakin nauraisi tai pahimmassa tapauksessa toimittaisi kukaties linnaan väärän rahan hommaamisesta. Mutta emännän tahtohan on talon tahto, tai muuten talo hajalle. Ensin siis erään ruokatalon emäntä vakuutti miehelleen, että hän luuli että naapurin isännälle on lähetetty samanlainen ilmotus kuin

hänellekin. Hän luuli sen huomanneensa tuon toisen talon emännän puheesta ja vallankin siitä, että isäntäkin oli kysynyt että "kuinkas se teidän pappa voi", jota kysymystä paremmin kuin muutakaan ei ollut tehty kolmeen vuoteen tai toisin sanoin sen perästä, kuin se saarnamies, joka siihen aikaan kulki Harborissa, toimitettiin "heille" eikä "meille" yöksi.

"Mutta eihän se — innostui emäntä saarnaamaan — meidän syymme ollut, kuten Justiinalle jäljestä päin vakuutinkin ja minä ja Justiina toki sovimme sen jutun ja olemme senkin perästä olleet enemmän kuin kymmenen kertaa riidassa ja sovinnossa ja nyt olemme taas parhaissa väleissä. Mutta entä sinä ja naapurin Kassu? Olette kylmät toisillenne kuin jääpuikot talvella. Asutte niin lähellä toisianne että melkein yhteen poukkoilette, mutta ette silti mahdu toisillenne hyvää päivää sanomaan. Ja sentähden onkin teiltä molemmilta sekin ainoa ihmisyyden tuntomerkki, hyvän päivän sanominen, niin unehtunut, että ette enää huomaa sanoa sitä toisillenne ettekä muille. Mitä Kassu on sinulle tehnyt? Ei juuri mitään. Jos hän on sinulle tyhjästä vihoissaan, niin sinä olet hänelle vielä tyhjemmästä. Eihän se ollut

Kassun syy, että se meidän ruokamies, "Rapakko-Antti", muutti meiltä heille asumaan; itsehän se Antti halusi. Antti kyllä oli hyvä ruokamies meille; sillä tuskinpa hän kuuden vuoden aikana meillä asuessaan senttiäkään vei talosta pois, paitsi mitä häneltä kului noihin kurjiin vaateresuihin, jotka samat hänellä oli yllään pyhät ja aret. Mutta älä sinä, Hessu, turhasta murjota Kassulle. Onhan meillä — ja tässä emäntä nikkasi ymmärtävästi silmää miehelleen — vielä tuvantäysi toisia. Parempi se onkin että Antti asuu Kassussa kuin jossakin muualla. Sillä Kassussa ja meillä kuitenkin miehille annetaan rahan edestä tavallisen kurssin mukaan, vaikka olisivat kuinka humalassa. Mutta tuolla muualla kuuluvat antavan 10 senttiä dollarista takasin, kun ottaa yhden ryypyn. Kyllä se on! En koiraanikaan heidän hoitoonsa antaisi. Kesällä he nylkevät miehet ja talvella kauntin kassaa. Mutta vaikka ei meidänkään eikä Kassun miehillä mitään kassoja ole ja vaikka hekään eivät Suomeen perheilleen mitään lähetä, niin eivät meidän ja Kassun ruokamiehet ole vielä kuitenkaan eläneet kauntin kustannuksella, kuten muiden. Joka talvi me olemme itse miehemme elättäneet tähän asti ja, jos tämä ak-

ka elää, niin vielä tästäkin päin. Kyllähän se tuntuu raskaalta heitä neljäkin kuuta elättää ilman maksua. Ja se minua vallankin harmittaa, että sinä vielä heille ryyppyjäkin jakelet. Pitäisihän sen riittää että ruoan saavat ilman. Mutta kun he sentään joksikin hyvin kesällä tienaavat nuo kahdeksän kuukautta, lähes $150.00 kuussa, ja kaikkensa antavat, kuten meidän ja Kassun miehet rehellisesti tekevät, niin jos on vielä vähänkään kristillinen omatunto, niin eipä tahdo viitsiä heitä lykätä talveksi kauntin elätettäväksi, vaikka kyllä usein haluttaakin niin tehdä. Olen siitä usein puhunut Justiinan kanssa, samoin kuin olemme puhuneet sinun ja Kassun väleistä. Minä ja Justiina niin haluaisimme, että tekin olisitte hyvissä väleissä keskenänne ja ainakin silloin, kun mekin olemme hyvissä väleissä. Silloin kun meidänkin välimme on sekaisin, se ei niin suuria merkitse, miten te silloin toisianne katselette. Minä ja Justiina haluamme sinut ja Kassun sovittaa. Me haluamme sitä mitä pikemmin ja minä toivon että tuo ilmotus, jonka sinä ja kai Kassukin olette saaneet, jouduttaa sopua. Hessu, Hessu, menenkö heti Justiinan luo puhumaan tuosta ilmotuksesta?”

Mutta ennenkuin Hessu ennätti mitään vastata kysymykseen tai koko hänen pitkään puheeseensa, Leena jo huusi itkukurkussa: "Voi meitä naisia, voi Jumala auttakoon meitä naisia, me olemme oikeita orjia. Me emme saa tehdä mitään oman päämme mukaan, ilman kysymättä. Meidän koko elämämme on miehen rajattoman vallan alla". Ja ennenkuin Hessu taaskaan ennätti suutaan avata, sieppasi Leena takkinsa, juoksi ovesta ulos ja suoraa päätä Kassun Justiinan luo.

Kun Leena oli mennyt, heräsi Hessu kuin unesta. Hän asteli pitkin lattiaa ja ajatteli itsekseen: "Kyllä nuo naiset ovat kummia olentoja. He luulevat että heitä hallitaan silloinkin, kun itse täydellisesti hallitsevat. Koskahan minäkin olen Leenaani hallinnut? Hänhän se on aina hallinnut eikä hän huono haltija olekaan. Mutta sitä minä vain kummastelen, että hän luulee häntä hallittavan, vaikka asia on aivan päinvastoin. Mahtanevatko kaikki naiset ajatella samoin kuin Leena?"

Leena oli Justiinan luona. Saapuessaan hän oli ollut hieman hermostunut ja vähän hämillään. Mutta Justiina ja Kassu, jotka, kumma kyllä, nyt olivat samassa huoneessa, eivät Leenan hämilläänoloa ensinkään huo-

manneet, vaan päinvastoin Leena huomasi heissä jotakin erilaisuutta. Pian he pääsivät puheen alkuun ja lyhyen ajan sisällä oltuaan Leena sai Justiinalta sen käsityksen, että Kassu oli saanut New Yorkista juuri samanlaisen rahailmotuksen kuin heidän Hessukin. Justiina ja Kassu olivat olleet juuri siitä keskustelemassa, kun Leena tuli, ja he olivat koettaneet keksiä keinoa, miten saada Kassun ja Hessun välit sen verran korjatuiksi, että voisi tuosta arkaluontoisesta asiasta puhua. Kun Leena tämän kuuli, alkoi hän heti innokkaasti vaatia Kassua ja Justiinaa heille. Kassu ensin lujasti soti tuumaa vastaan, mutta naiset panivat taasen kerran tahtonsa täytäntöön ja ennen pitkää oli Kassun meneminen riitaveljensä kotiin. Sisälle tultua Leena tuota pikaa johti nuo molemmat entiset kasvukumppanit ja nyt monta vuotta riidassa olleet entiset ystävät jälleen lyömään veljenkättä akkainsa suureksi iloksi — mutta sittemmin muiden harborilaisten sitä suuremmaksi ihmeeksi. Ja kun nuo kaksi entistä ystävää olivat nyt uudistaneet ystävyydenliiton, niin heidän ystävyytensä oli entistään eheämpi ja he saattoivat peittelemättä ja vaimojensa läsnäollessa kysyä toistensa mielipidettä tuosta tär-

keästä asiasta, josta riippui molempain koko tulevainen onni. He itse sekä molemmat emännät sopivat siitä, että käytäisiin ainakin katsomassa, minkä näköisiä nuo rahat olivat.

2.

Harborin kaupunki tuntuu syksyllä toisenlaiselta kuin kesällä. Järven kirkas ja tavallisesti rauhallinen pinta on muuttunut levottomaksi ja saanut suureen vaippaansa valkoisia rantuja. Tuuheat tammi-, lehmus- ja pyökki- sekä muutkin puut ja kukat ovat muuttuneet ja suureksi osaksi pudottaneet lehtensä ja kukkansa. Michiganista ja Minnesotasta purjehtivat suuret, rautamullalla lastatut höyry- ja purjelaivat ovat harventaneet tuloaan Harborin muuten niin vilkkaaseen satamaan ja monta niistä on jo paksuilla köysillä ja rautavitjoilla lujasti kytketty kiinni Harborin satamalaituriin levähtämään noin kahdeksan kuukautta kestäneen purjehduskauden perästä. Rohkeitten, tasalakkisten merimiesten luku on harvennut. Punamekkoisia satamatyömiehiä, suuri rautalapio olallaan, näkyy vain harvoja liikkeellä. Valot katulyhtyihin sytytetään aikaisemmin, kadut ovat käyneet rapaisemmiksi, mut-

ta liike paljon hiljaisemmaksi äskeisestään. Voimakas hanurinsoitto ruokataloissa ja kapakoissa on muuttunut hiljaisemmaksi. Ennen tavallinen heleä, sydämellinen nauru on yhtä harvinainen kuin lumi kesämaassa. Iloisia laulajia ei kuulu ja kaikkia katuja voi aivan esteettä ja vaaratta kulkea yöllä ja päivällä mies tahi nainen. Ei kukaan pysähytä kadunkulmassa ja tee kulkijalle tuota niin tavallista kysymystä: "Oletko sinä ainoa muukalainen tässä kylässä, joka et tiedä ettei tämän nurkan ohi saa kulkea joka nulikka? Opi huutia ja kierrä, kuten muutkin tekevät". Jolle tällainen muistutus taas annettiin, hän kyllä ymmärsi sen arvon eikä toista kertaa tehnyt sellaista erehdystä, että olisi suunnannut kulkunsa liian lähelle satamapoikain raittia.

Miksi elämä Harborissa on nyt niin erilaista kuin se oli vielä joku viikko sitten, harborilaiset sen kyllä tietävät itse, mutta se, joka vain muutaman kerran vuodessa pistääntyy siellä, ei sitä tiedä. Vieras, joka tuon nolostavan tunteen tuo aina tullessaan, on saapunut paikkakunnalle jo pitkän aikaa säännöllisesti kerran vuodessa ja jotenkin samaan aikaan. Se on Harborin asukkaille tuttu ja vastenmielinen ja vaikka he tietä-

vät, että se tulee säännöllisesti aina vuoden perästä, niin väliajalla ei sitä seikkaa tule silti monikaan ajatelleeksi. He tuntevat tulijan voimat, mutta harva tulee varustautuneeksi sitä vastaanottamaan. Tuo alakuloisuuden tuoja, joka näin taasen on saapunut Harboriin, on syksy ja sen seuraaja talvi. Siinä syy nyt, niinkuin ennenkin, tuohon masentuneeseen mielentilaan koko paikkakunnalla. Talvi on tullut, mutta massi on tyhjä. Kesä on kulunut ja ollut myös hedelmällinen, mutta hedelmät on syöty säännöllisesti sitä mukaa kuin ne ovat kypsyneet. Työtä ei ole, eikä myös rahaa. Ei siis kumma, että ennen niin iloiset pojat ovat harvapuheisia ja hiukan äreitäkin, kun vastoin tahtoaankin tuntevat itsensä nöyryytetyiksi, huomatessaan taasen kaikeksi kummakseen leipävartaan, joka vielä äsken oli liiankin alhaalla, kiivenneen niin korkealle, että tuskin varpailleen kohoamallakaan ylettyy sitä sieltä ottamaan. Rahat ja leipä ovat Harborissa taasen joksikin aikaa siirtyneet muutamain harvain käsiin. Harborissa on siis alkanut harvainvalta. Mutta kestettävä se on, nyt kuten monesti ennenkin, ja niitä vaivoja ajatellessa monikin on niin harvasanainen.

Juuri eräänä tällaisena tylsänä ja kylmänä syysiltana kiilui kartiinin raosta valo Kassun nurkkakamarista. Mutta vaikka huoneessa oli neljä ihmistä, kaksi miestä ja kaksi naista, niin ei parhainkaan sala-urkkija olisi voinut kuulla mitään keskustelua ulos. Ja siitä syystä tämän kertojakaan ei voi aivan sanasta sanaan kertoa kaikkea, mitä noiden neljän ystävän kesken keskusteltiin. Mutta jälkimaailmalta, jolta olen muutkin kohdat tähän kertomukseen saanut, olen kuullut, että sanottuna iltana tuossa pienessa piirissä hiljaa ja hyvin varovaisesti pohdittiin ja valmisteltiin tuota rahanostoretkeä New Yorkiin.

Miehet olivat hieman muka estellen suostuneet lähtemään huomenna, mutta ainakin yhtä paljon kuin vaimonsakin iloitsivat he siitä, että se kultainen aika nyt toki vihdoinkin tuli. Emännät lupasivat valvoa koko yön ja valmistaa heille mitä parhaimmat matkaeväät. Sekä emännät että isännät olivat päästä kantapäähän asti täynnä suuria tulevaisuuden unelmia. Ja oliko kumma? Sillä tämän yrityksen onnistuminenhan oli tekevä aivan perinpohjaisen käänteen heidän vastaisessa elämässään. Miehet aikoivat heti rahat saatuaan myydä omaisuutensa Har-

borissa ja matkustaa Suomeen. Helsingin pankeissa he aikoivat tehdä ensimmäiset ihmeet ja panna herrat vähän ällistymään. He aikoivat panna nim. pankkiin niin paljon rahaa, että heti saisi kutsua peltisepän rahakirstuja isontamaan. Sitten he kuvittelivat mielessään suurta, monen sadantuhannen markan hintaista kartanoa jostain Etelä-Suomesta; eivätkä ainoastaan tyytyneet kuvittelemaan sitä, vaan olivatpa jo usein siitä keskustelleetkin, — kartanoa, joka olisi paljon suurempi ja komeampi kuin Orismalan kartano, jota muka monet kummastelevat ja ihailevat. Eiköhän Orismalan parooni vähän kummastelisi, jos sattuisi huomaamaan heitä Pohjanmaalla nelivaljakolla tuotavan rautatieasemalle, jossa juna olisi jo jonkun aikaa odottanut. Kyllä kai siinä taitaisi parooni hämmästyä vähäpätöisyyttään, kun häntä ei ole vielä koskaan juna odottanut, vaikka hänkin noin vain pitelee itseään seutunsa mahtimiehenä. Varmaan hän kyselisi toisilta, mikä se oli sen kreivin nimi, jota junakin odotti. Ja jos hän sitten näkisi, kun "minä" tulen junaan, niin ei hän varmaan uskoisi silmiään. "Kyllähän hän minut vielä tuntisi ja minä menisinkin ja löisin kättä ja sanoisin: 'Eikö parooni

enää tunne Kassua, vanhaa tallirenkiään?' Varmaankin hän kovin hämmästyisi, mutta mitä se minuun kuuluisi. Se on aina ensin, jolla on rahaa. Tulkoot sitten muut ja toiset perässä, jos kerkeävät". — Näin uneksivat miehet; mutta ei niitä tuumia emänniltäkään päästä puuttunut. He laskivat jo mielessään, paljonko karjaa ja palvelijoita pidettäisiin, paljonko maitoa meijeriin vietäisiin ja kuinka pappilan ruustinna heitä usein kutsuisi luokseen kahville ja kanssaan istumaan kirkkoon herrasväen penkkiin ja monia muita seikkoja, jotka heille arvonsa ja rikkautensa mukaan tulisivat luonnostaan kuulumaan...

Aamulla aikaisin olivat Hessu ja Kassu liikkeellä. He toimivat vähän sitä ja tätä ja muun muassa heidän oli joku nähnyt pistäytyvän Harborin pankissa. Puolisen jälkeen nähtiin Hessu ja Kassu Harborin rautatieasemalla, molemmilla pienet matkalaukut kädessä. Justiina ja Leena saattoivat heidät asemalle. Juna tuli ja vaimot sanoivat miehilleen tavalliseen kansantapaan: "Niin no, hyvästi sitten". Ei siinä suudeltu eikä syleilty, ihmisten nähden. Juna puhalsi ja matkamiehet olivat pian pois Harborin raitilta.

Mutta kun Hessu ja Kassu eivät olleet mi-

tään kenelläkään puhuneet matkastaan, niin melkein kaikki paikkakuntalaiset, kun oli huomattu heidän pankissakin käyneen, luulivat heidän karanneen ja jättäneen kauppiaille kesän tavarat ja viinat maksamatta. Moni sanoi: "Kyllä ne pojat sitten osaavat "runnata". Kyllä näette, että eukot pian laputtavat perässä. Siinä taasen uusi lehti Harborin suomalaisten historiaan".

3.

Kassu ja Hessu saapuivat New Yorkiin Antin päivän aamuna, 30 p. marraskuuta, kello puoli-yhdeksän. Junasta ulos astuessaan he tunsivat itsensä väsyneiksi, kun eivät olleet uskaltaneet nukkua, koska oli melkoinen määrä rahaa mukana. He eivät olleet ennen käyneet New Yorkissa, paitsi Amerikaan tullessaan, mutta ei heillä silloin ollut ollut tilaisuutta tutustua tuohon suureen kaupunkiin. Nyt siis täytyi hieman katsella ympärilleen ja tutustua edes niin paljon, että olisivat selvillä ilmansuunnista. Sitten vasta voivat he lähteä liikkeelle osotteen mukaan hakemaan sitä, jota varten he olivat matkalle lähteneet. He kumpikin osasivat jonkun verran maan kieltä, niin että jos he olisivat uskaltaneet kysyä poliisilta, he oli-

sivat suuretta vaivatta paikan löytäneetkin, mutta asia oli sellaista laatua, että heidän ei sopinut sitä muille huudella, vaan piti koetta itse löytää paikka ilman muiden apua. Ensimmäisenä päivänä he tarkastivat katujen nimet Pohjois- ja Itäjokien välillä, mutta ei niissä ollut sennimistä katua, jota he hakivat. Tarkasteleminen kävi heiltä ensin hitaasti, kun kumpikaan ei osannut lukea "latinaa", sillä katujen nimet oli muka merkitty "latinaksi". Mutta jo ennen pimeän tuloa heiltä alkoi "latina" luistaa välttävästi eikä tarvinnut enää aina ottaa esille rahakaupan osotettakaan ja sitä tarkasti vertailla kadun nimeen. Sekin heitä hidastutti, kun usein sattui kadunkulmassa seistä kojottamaan suuri newyorkilainen poliisimies. Hänen nähtensä ei tietysti voinut osotetta verrata, vaan täytyi odottaa tai kävellä saman kadun toiseen kulmaan ja siinä tehdä vertailu. Vaikka kadut olivatkin melkoisen hyvin valaistut, eivät he ruvenneet sentään enää kaasun valossa kadun nimiä tolkkaamaan. Ja sitäpaitsi he olivatkin jo saaneet kokolailla New Yorkin kaupungin pitkinpäin juoksevat kadut tarkastetuiksi. Hämärän tullen he alkoivat katsella siis sopivaa yökortteeria. Mutta vaikka New Yorkis-

sa on paljon hotelleita, niin ei sopivan yösijan löytäminen ollut niinkään helppo asia. Yleensä kaikki hotellit näyttivät liian ylellisiltä ja olivat siis myös kamalan kalliita. Vihdoin he kuitenkin onnistuivat Itä-joen puolelta löytämään mielestään yksinkertaisen ja halvan paikan ja menivät siihen yöksi. Paikka oli italialainen ruokatalo ja kapakka, Cherry streetillä. Suomalainenkin ravintola oli lähellä tätä italialaista paikkaa ja he sen kyllä näkivät, sillä he olivat sen huomanneet siitä ohi kulkiessaan, mutta eivät he sinne uskaltaneet asiansa arkaluontoisuuden vuoksi mennä.

Mutta vaikka unetti kovasti, niin maata ei sopinut panna ennenkuin oli ensin varma siitä, että kaikki muut talossa olijat olivat panneet levolle. Heille oli näytetty huone vallan kapakan päältä, jossa oli tosin vain yksi pieni akkuna kadulle päin, mutta sensijaan melkein kaikki sen ruudut rikki ja raasuilla ja papereilla tukittu. Huoneessa ei myöskään ollut lukkoa ovessa, joka seikka heitä enimmän huoletti, ei tietysti niin paljon heidän itsensä, kuin rahain vuoksi. He sytyttivät pienen öljylampun ja telkesivät oven kiinni niin hyvin kuin voivat, sytyttivät sikarit, polttelivat ja kurkistelivat akkunasta

ulos ja arvostelivat, uskaltaisiko siitä hypätä kadulle, jos alettaisiin yöllä ahdistaa. Sitten he laskivat ja järjestivät rahansa aivan alimmaisiin taskuihinsa ennen maatapanoaan ja hartaasti toivoivat kaikkien talossa pian asettuvan, että uskaltasivat panna levolle. Ilta kului ja kaupungin kello löi 10 — 11 — 12. Heitä nukutti niin ettei millään keinolla tahtonut voida pysyä valveilla. Nuo iloiset "tätinpojat" vain tuolla alakerrassa nauroivat, lauloivat ja soittivat hanuria. Miehemme olivat paljon kuulleet hanurinsoittoa ja se oli heistä varsinkin maksolauantai-iltana ja muulloinkin tuntunut enemmän mukavalta kuin harmittavalta, mutta nyt se tuntui heistä kauhealta. He olisivat mielellään lähteneet pois, jos vain olisivat uskaltaneet. Aikoivatpa he jo 12 aikaan mennä alakertaan kieltämäänkin, mutta sitäkään he eivät uskaltaneet tehdä. Eikä ollut muuta keinoa kuin tyytyä olemaan paikallaan ilman ruikutusta, kaikesta melusta ja rauhattomuudesta välittämättä, vaikka ei ollut puhettakaan, että ainakaan molemmat voisivat panna maata yht'aikaa. He sopivat siis niin ollen vuoron perästä olemaan pitkänään, pienen sänkyräsän päällä. Toinen sill'aikaa koetti pysyä valveilla ja vahdata ettei mi-

tään vahinkoa tullut. Sillä tavalla he kuluttivat yönsä ja melukin alakerrassa loppui jo ennen neljää aamulla.

Öisestä melusta huolimatta kylläkin oltiin miesten kaikeksi kummaksi talossa aamulla jo aikaisin ylhäällä, noin puoli-kuusi. Miehet menivät silloin heti alakertaan, minne tultuaan he huomasivat, että oli toiset passarit ja juomanlaskijat kuin illalla. Siitä he vasta oivalsivat, että paikkaa "runnattiin" kahta vuoroa, yötä ja päivää. Kaikki oli talossa muuten ennallaan, paitsi hanurinsoittoa ei nyt kuulunut. Miehet söivät aamiaisensa ja aterialta päästyään menivät isännäksi luulemansa pullevan italialaisen luo, haluten tietää, paljonko olivat velkaa. Hän kaappasi tiskiltä kirjan, selaili sitä vähän aikaa sekä laskeskeli ja sanoi laskun olevan $4.75 miehestä. Miehet hieman hämmästyivät, vaikka olivatkin rahanostossa, mutta kuitenkin he toraamatta maksoivat laskunsa, sanoivat hyvästi, ottivat laukkunsa ja lähtivät tarkastelemaan New Yorkin kaupungin poikkipäin kulkevia katuja.

Jo neljäntenä päivänä New Yorkiin saapumisensa perästä, noin kello 3 j. pp., Hessu ja Kassu löysivät ensin kadun ja pian sen jälkeen myös numeron, jota he olivat koko

ajan etsineet. He menivät sisälle ja pääsivät selville, että olivat osanneet vallan oikeaan paikkaan, joten he pikku vaivoista ja kustannuksista huolimatta olivat niin iloiset kuin konsanaan harborilainen kesällä. Huoneessa oli useita pöytiä ja kaikkialla suuret kasat rahaa. Isännät näyttivät hyvin vakavilta ja kaikin puolin luotettavilta. Eivät he ensinkään tyrkyttäneet tavaratаan, vaan päinvastoin käskivät ilman muuta ottaa jonkun sata dollaria pöydältä mistä kasasta vain halutti, päältä tai alta tai välistä, ja mennä kaupungille ja ostaa tavaraa eri paikoista ja maksaa niillä seteleillä. Jos ei kelpaisi, niin ei setelejä heille myytäisi, vaikka kuinka haluaisivat. Mutta jos ne kelpaisivat, niin sitten saisivat ostaa, jos halutti. Miehet ottivatkin rahaa ja menivät ostamaan, eikä sitä heidän suureksi ihmeekseen missän moitittu. Illan tullen he palasivat taasen hotelliin yöksi, mutta nyt parhaaseen, minkä löysivät. Siellä oli hiljaista ja mainiot vuoteet, mutta ei heidän tullut vähintäkään uni silmiin, sulasta ilosta. Eniten heitä vaivasi se, että eivät ottaneet kotoa sen enemmän rahaa mukaan kuin vähän yli $3,-000 mieheen. Olisi sen saanut talonkin ja koko liikkeen myydä, vaikkapa huokeastakin

hinnasta, kun tuon olisi arvannut. He kuitenkin lohduttivat itseään sillä, että pääsisihän tänne toisenkin kerran ja paljon mukavammastikin kuin ensi kerralla, koska ei tarvitsisi enää nähdä tuota hakemisvaivaakaan.

Aamulla heidän oli käsketty tulla rahakauppaan täsmälleen kello kymmenen, kertomaan, miten raha edellisenä iltana oli kelvannut. He olivatkin kaupassa juuri täsmälleen, kuten oli määrä. Siellä ne olivat samat miehet kuin eilenkin. He kuuntelivat tarkkaavaisen näköisinä miesten kertomusta, mutta eivät edes kysyneet, olivatko he päättäneet ostaa rahaa vai eikö ja kuinka suuren määrän. He näyttivät olevan vain omissa puuhissaan kiinni, niin että miesten täytyi vallan kysymättä itse ilmottaa halunsa ja kuinka paljosta oli kysymys. Siihenkin vain, niinkuin sivumennen, vastattiin jotakin että odottaisivat nyt; tuumattaisiin, kunhan kerittäisiin. Miehiä alkoi jo vähän pelottaa, kun tehtiin niin suuria rahakääröjä ja pakattiin suurempiin ja pienempiin kapsäkkeihin kuin tuskassa. Miesten täytyi väkisenkin myöntää mielessään, ettei emäntäin pelko rahain loppumisesta tainnutkaan olla niin aiheeton, kuin he olivat kotona luul-

leet. Miehet pelkäsivät että taisipa ollakin enemmän tilauksia kuin rahaa, jo ennen heitä. Sillä huomattavasti kasat olivat tuossa sitten eilisen vähenneet. Ja yhä vain uusia tilauksia näkyi tulevan. Muitakin oli odottamassa, joten miehet päättivät pitää varansa, että he pääsisivät tekemään kauppansa ennen muita. Yksi kaupan apulaisia oli jo tullut heidän luokseen, mutta seisahtunut samassa ja alkanut puhella jonkun siinä vieressä odottavan henkilön kanssa. Silloin Hessulta loppui kärsivällisyys. Hän käveli suoraan isännän luo ja huomautti että he oliva jo kauan odottaneet. Isäntä pyysikin anteeksi kohteliaan liikemiehen tavalla ja lupasi itse tulla kuulemaan heidän asiansa. Ja pian hän tulikin.

Miehet ilmottivat ilman pitkittä puheitta nyt tällä kertaa haluavansa vain $60,000 kumpikin. Mutta pian he tulisivat takaisin ja ostaisivat silloin paljon enemmän. Isäntä meni sivuhuoneeseen ja toi sieltä kaksi tyhjää, hyvin sievää kapsäkkiä ja kysyi miehiltä, minkä kokoisia seteleitä he halusivat. Miehet puhuivat hieman keskenään ja sanoivat sitten, että he halusivat 5, 10, 20 ja 50 dollarin seteleitä. Isäntä laski rahat kahteen pinkkaan, $60,000 kumpaankin, ja käs-

ki sitten miesten laskea, oliko hän laskenut oikein. Miehet ottivat pinkkansa kumpikin ja alkoivat laskea. Mutta kun he eivät olleet tottuneet niinkään suuria rahasummia laskemaan, niin meni siinä kauan aikaa ja tuli kovasti hikikin, ennenkuin rahat oli laskettu. Ja sitten kuin ne oli laskettu, eivät he olleet ensinkaan varmat, oliko kummassakin pinkassa $60,000, vai miten. Mutta paljon siinä vain oli ja olihan se siksi hyvää kauppaa, ettei siinä muutaman sadan erehdys kuulunut mihinkään, puoleen eikä toiseen. He sanoivat isännälle vain, että rahat oli oikein laskettu. Sitten isäntä otti ensin toisen siihen tuomansa kapsäkin ja käski miesten seisoa vieressä ja katsoa tarkoin että hän pani rahat kapsäkkiin. Hän pani kapsäkin sitten kiinni, väänsi lukkoon sen ja antoi avaimen Hessulle. Senjälkeen hän pisti toisen rahasumman toiseen kapsäkkiin ja antoi sen avaimen Kassulle. Miehet seisoivat kiltisti kapsäkkiensä vieressä ja antoivat isännälle valmiiksi laskemansa rahakimput, kumpikin $3,000. Isäntä laski rahat ja huomasi niitä olevan asianomaisen summan.

Mutta aikaa oli siinä kulunut niin ettei ollut kuin vajaa tunti, kunnes sinä päivänä lähtisi viimeinen Harboriin menevä pikaju-

na. Ja kun asemalle oli melkoinen matka ja kun miehet eivät vieläkään tunteneet tarpeeksi New Yorkia, vaikkapa olivatkin sitä neljättä päivää tarkasti tutkineet, niin isäntä esitti kahdestakin syystä, ajan säästämiseksi sekä varovaisuuden vuoksi, jotteivät miehet joutuisi petturien käsiin junalle mennessä, että hän itse ja joku hänen apulaisiaan lähtisi heitä junalle saattamaan. Kun kaikki muutkin isännän esitykset sekä lupaukset olivat aivan pilkulleen toteentuneet, niin miehet hyväksyivät kiitollisuudella isännän esityksen. Kahta muuta rahanostajaa lähdettiin myös juuri siinä heidän keskustellessaan viemään eräälle toiselle rautatieasemalle samanlaisine laukkuineen. Heilläkin näytti olevan kiire keritäkseen sinnepäin menevään junaan. Isäntä sekä apulainen pistivät siis kiireesti päällystakit päälleen. Kun kummallakin miehellä oli kapsäkki ennestäänkin, niin he kohteliaisuuden vuoksi mieluummin kantoivat omia kuluneita kapsäkkejään, sillä eiväthän he ilennetkään niitä antaa niin hienojen herrain kannettaviksi. Isäntä kyllä kysäsi heiltä, kumpia kapsäkkejä he halusivat kantaa, ja sanoi hänelle olevan samantekevän, kantoi hän vanhaa tai uutta. Mutta miehet tarttuivat vain omien

vanhojen kapsäkkiensä ripoihin ja herrat ottivat uudet. Niin sitä lähdettiin, kerittiin asemalle, ostettiin piletit Harboriin ja isäntä oli avullinen vielä siinäkin. Miesten kaikeksi kummaksi piletinmyyjäkin katseli heitä niinkuin olisi tunnustellut, vaikka eivät he puolestaan missään muistaneet ennen sen näköistä herraa nähneensä. Piletit saatiin ja mentiin heti portille, josta ei päästetty muita läpi kuin matkustavaiset. Herrat antoivat siis kummallekin miehelle kapsäkin; sanottiin hyvästi, puristettiin lämmintä kättä ja vähintään viikon perästä päätettiin taasen varmasti kohdata liikkeessä ja tehdä ne suuremmat kaupat pois. Vielä miesten junaan päästyä herrat yhä seisoivat rautaristikon toisella puolella. Ja kun juna alkoi hiljalleen hinata itseään New Yorkin jättiläisasemalta, niin miehet huomasivat herrain vielä huiskuttavan heille nenäliinojaankin...

Miehet istuivat varovaisen näköisinä junassa, rahakapsäkit vieressään junan penkillä ja vanhat kapsäkit penkin alla. He jutelivat sekä matkan vaivoista noina ensi päivinä New Yorkissa ollessaan, että asian menestymisestä, mutta kaikkein enimmän noi-

den herrain kohteliaisuudesta ja rehellisyydestä. Ensi kerran he vasta koko Amerikassa olonsa aikana olivat olleet tekemisissä vähän suurempain ja hienompain herrain kanssa ja lisäksi suuressa kaupungissa. Olivathan he kyllä käyneet Clevelandissa, mutta eihän se ollut mitään New Yorkin rinnalla. New Yorkin herroilla sitä vasta on sitä rahaa kuin roskaa, oikeaa ja väärää. Ja silti ovat niin nöyriä. Tuokin isäntä niin nöyrästi pyysi anteeksi sitä, että he olivat saaneet vähän odottaa. Ja sitten vielä itse lähti heitä asemalle saattamaan ja kapsäkkejä kantamaan. Niin, tarpeetontahan sitä on edes mainitakaan, että herrat Suomessa eivät niin vain meikäläisille työjätkille tuollaista kunnioitusta osottaisi. Ei maar. Pian aikaan käskisivät ovesta ulos ja tulemaan huomenna. Ja jos ei ennättäisi junaan, niin hiljastua saisi ja jos antaisi välillä itsensä narrien käsiin ja menettäisi kaikkensa, niin eihän se heihin kuuluisi. Hessu ja Kassu eivät olleet mitään turhanpäiväisiä pöyhkeilijöitä. He olivat suoria suupohjalaisia. Mutta heidän erinomainen menestyksensä sekä se huomio, jota he olivat saaneet osakseen, sentään jonkun verran kutkutti heidän itserakkauttaan. Ja Hessu, joka oli vähän vilk-

kaampi ja puheliaampi Kassua, kohautti olkapäitään ja sanoi: "Luulisitko, veikko, että tämä asia olisi niinkään hyvin menestynyt keneltä hyvänsä meikäläiseltä?" Kassu siihen hymähti vastaukseksi ja sanoi: "Onhan meiltä hiukan paremmin menneet asiat kuin monelta muulta Harborissakin."

Näin haastelivat miehet junan lujaa vauhtia kiitäessä Harboria kohden. Ja melkoisen matkan päässä he olivatkin jo New Yorkista, josta heillä kaikista ensi päiväin vaikeuksista huolimatta oli mitä parhaimmat muistot mielessä ja jossa he tästä lähtien aikoivat usein pistääntyä.

He istuivat junassa aikomattakaan nukahtaa. Eikä heitä vähääkään väsyttänyt, vaikka he olivat koko matkalla niin vähän nukkuneet.

Seuraavana aamuna muutamaa minuuttia vailla kello seitsemän he pääsivät Harborin asemalle. He ottivat uudet ja vanhat kapsäkit käteensä ja alkoivat joutuin astella perätysten kotiansa kohden. Pian he olivatkin perillä, vaikka kaupungin asemalta onkin melkoinen matka asunto-osastoon. Molempain kotona oltiin jo ylhäällä ja suurella ilolla otettiin tulijat vastaan, sillä ikävissä heitä oli jo odotettu. Kovin yleiseksi oli myös ko-

ko kylässä käynyt se huhu, että he olivat karanneet. Ja jos he eivät olisi niin pian tulleet, niin kukaties vaimotkin olisivat alkaneet uskoa huhua todeksi.

Ensin poikettiin Hessun taloon. Ja kun Kassun emäntä huomasi miesten menevän sinne, niin nuolena hänkin oli siellä. Erinomaisen ystävällisestä hymystä, joka pälyi miesten kasvoilla, ja uusista kapsäkeistä päättelivät emännät ilman miesten sanomattakin, että matka oli hyvin onnistunut. Ensin puristettiin kättä ja lujemmasti kuin lähtiessä. Sitten juotiin tuliaiskahvit. Mutta vaikka miehet olivat aikoneet panna vaimojensa uteliaisuuden kovalle koetukselle, niin eivät he itsekään enää jaksaneet pitää kapsäkkejään aukaisematta. Usein oli kotimaassa löyty suonta Hessun oikeaan käteen, mutta ei koskaan hänen kätensä ollut tutissut niinkuin nyt. Ei hän mitenkään tahtonut saada lukkoa auki ja koetti sitä jo Kassun avaimellakin, mutta sillä se ei ensinkään näyttänyt aukeavan. Taas hän koetti omallaan, mutta samanlaisella menestyksellä. Lukko ei vain auennut ja odotus, varsinkin naisista, tuntui koko iäisyydeltä. Leena jo kyllästyi odotukseen ja törmäsi Hessua auttamaan. Hän tempasi avaimen ja laukun Hes-

sun kynsistä ja alkoi käännellä verkalleen avainta. Hänen muutaman sekunnin sitä tehtyään ponnahtikin laukku auki ja aimo kasa kaikennäköisiä vanhoja papereita ja raasuja valahti lattialle.

Miehet sekä naiset luulivat niitä ensin vain täytteiksi ja alkoivat lähemmin niitä tarkastella. Mutta ei siellä syvemmälläkään rahaa ollut. Toinen laukku saatiin auki pikemmin, mutta senkin sisältö oli vallan samanlainen. Miehet eivät voineet enää pysyä jaloillaan, vaan istuivat jonkun matkan päähän toisistaan ja tuijottivat silmät selällään.

Mitä miehet ajattelivat, se jääköön lukijan itsensä pääteltäväksi. Eivät he puhuneet montakaan sanaa toisilleen eikä voimoilleen. Mutta vaimot eivät sensijaan olleet yhtä hölmistyneet, vaan pauhasivat niinkuin Niagaran putous ja vaativat tiukasti ja viivyttelemättä miehiään tilille. He nimittelivät heitä lumppu-ukoiksi ja raasupetlareiksi ynnä kaikilla muilla haukkumanimillä, mitä ikinä tiesivät. Vihdoin he sitten löylytyksen perästä saivat miehiltä kuulla, etteivät nuo luopiot olleet enää itse viitsineet kantaa laukkujaankaan New Yorkin asemalle, vaan niin olivat heti ylpistyneet saatuaan vähän enemmän rahaa, että muilla olivat ne kannatta-

neet. Juuri siinä kohdassa olivat vaimot huomaavinaan syyn siihen, miksi rahat olivat muuttuneet raasuiksi ja roskapapereiksi. Samaa mieltä muuten olivat miehetkin. Laukut oli varmaan väentungoksessa asemalle mennessä vaihdettu, otettu rahalaukku ja annettu roskalaukku tilalle. Niin he asian käsittivät ensi hädässä.

Mitenkä lienee tullut kyläläisten korville että Hessu ja Kassu olivat menettäneet rahansa New Yorkissa? Ehkä joku oli sattunut kuulemaan tuon ankaran pauhun, josta sitten lähti liikkeelle huhu, että heidän oli ollut pakko palata takaisin, kun ei ollut riittänytkään rahoja. Palatessa oli ollut vain juuri niin paljon, että olivat saaneet läheiselle asemalle asti piletin, mutta siitä olikin ollut "taisitiketillä" kuljettava kotiasemalle. Sillä joku oli heidät muka nähnyt rautatiellä jalkapatikassa Harboriin tulevan. Vielä sekin seikka todisti heidän syyllisyyttään karkausyritykseen, että he eivät kotia tultuaan halunneet antautua mihinkään keskusteluihin kenenkään kanssa, vaan aina vain jurottivat yksikseen. Ja vaimotkin näkyivät heitä kohtelevan kuten ainakin sellaisia tulee kohdella, jotka ovat aikoneet jättää perheensä kauntin elätettäväksi ja velkansa muiden

maksettavaksi. Moni sitä yritystä makeasti nauroi ja pititteli, että kerrankin viisaatkin ketut joutuivat käpälälautaan.

Asian oikea laita — sillä kerrotaan nyt sekin — selvisi kahden viikon päästä, jolloin emännät puolestaan ottivat uhoissaan tehdäkseen uuden matkan, millä oli tarkotus parsia miesten jälkiä, mutta mikä muodostuikin vieläkin turhemmaksi. Sillä liikettähän ei enää ollut olemassakaan samassa paikassa. Ilkamoiden isännät kaipasivatkin heiltä heidän kotia tullessaan edes raasuja!

Kaikki kuitenkin kääntyi lopulta juuri parhain päin. Sillä isäntäin, nurinkurisesti kylläkin, tuon onnettoman omaisuuden menetyksensä jälkeen alettua juopotella, hallitsevat emännät katsoivat parhaaksi kääntää koko kurssin. Kapakanpito lopetettiin ja rehellinen työ alkoi.

Suunnilleen niihin samoihin aikoihin voidaankin sanoa uuden lehden kääntyneen tuon kauniin Ohion suuren suomalaisasutuksen Harborin aina mainittavassa historiassa.

KORRAN MATIN KOTIMATKA.

(Koruton, yksityiskohtainen siirtolaisseikkailu.)

"Hakatkoot itse ratapölkkynsä!" tuumaili Matti Korra eräänä syyspäivänä v. 1892 astellessaan pitkin Seattlen katua Washingtonin valtiossa etsiskellen Allan-linjan asiamiehen konttoria.

"Tulenhan minä nyt jo Suomessakin toimeen. Lujassa se on tuo leipä täälläkin. Ja varmaan se Liisakin jo odottaa — — —. Kolme vuotta vain piti minun täällä viipyä ja nyt on jo melkein neljä kulunut — — —."

Tähän tapaan kulkivat Matin ajatukset, kun hän jo huomasi saapuneensa matkansa perille. Piletin osto kävikin helposti päinsä, vaikka asiamies olikin "toiskielinen". Kokkolaan se piletti ostettiin eli (niinkuin Matti varmuuden vuoksi selitti) "Kamla Kaarlepyyhyn".

Piletti oli kahdessa osassa, toinen rautatie-, toinen merimatkaa varten. Jälkim-

mäistä luuli Matti vain turhanpäiväiseksi ilmoituspaperiksi, jollaisia tuo perin kohtelias asiamies antoi hänelle kokonaisen tukun. Hän työnsi ne kaikki yhdessä kääreessä taskuunsa, mutta pitkän rautatiepiletin hän varovaisesti käänsi kokoon ja pani kukkaroonsa.

"On siinä tiketissä mittaa, jos on matkaakin —. Olisi se Liisa kai nyt iloinen, jos tietäisi että minulla on taskussa sellainen paperi, joka meidät jälleen yhteen vetää — — —. Mutta äläpäs huoli — pitäisihän minun nyt sentään, kun Amerikasta kerran palaan, viedä noin niinkuin jotakin tuliaisiakin, mutta mitä sitä heille veisi — — —?" Näin mietiskellen asteli Matti valtakatua takaisin kortteeritaloaan kohti.

"Haloo, Matti, minnekkä matka?" kuului samassa erään toiskielisessä vaatekaupassa palvelevan suomalaisen tuttu ääni.

"Suomeenhan sitä tässä olisi niinkuin aikomus... ja tuli se tikettikin tuossa ostetuksi — — —."

"No ihan tottako? Onko siellä Kuusamossa tullut hyvä tahkovuosi?"

"Kysy sitä kuusamolaisilta. Etelä-Pohjanmaalla ei tahoilla eletä", vastasi Matti vähän närkästyneenä.

"No älähän nyt turhista suutu. Käy sisällä sitten valitsemassa eukollesi komea hamekangas tuliaisiksi."

"Ettäkö hamekangas? — niin tuota — hamekangasko — — —?"

Seurauksena oli että Matti pistäysi puotiin. Ja kun hän sieltä palasi, oli hänellä kainalossa kääre, joka sisälsi raitaisen hamekankaan ja lujat jalkineet Antti pojalle. Kortteeritaloon saavuttuaan Matti nyt vasta alkoi emännälle selittää Suomeen lähtöään. Siinä ne asiat pian selvitettiin, laskut suoritettiin ja kaiken päällisiksi juotiin lähtökahvit. Emäntä laittoi vielä evästäkin mukaan niin runsaasti että piti kestää aina Montrealiin saakka.

"Montrealin kauttahan se Matti matkustaa?" emäntä varmemmaksi tiedusteli.

"Sitä tietä minä tulinkin, eiköpä tuo tiketti nytkin sen kautta vetäne".

"Kyllä ne sitten laivassa pitävät ruoasta huolen, kun kerran Montrealiin pääsee."

"Niin, kun kerran Montrealiin pääsee niin kyllähän sitä sitten jo kelpaa — — —."

Junan piti lähteä Seattlen asemalta klo 5:15 iltapäivällä. Ja ettei vain myöhästyisi, oli Matti jo ½3:n aikaan asemahuoneessa odottamassa. Siinä hän istui penkillä ruo-

kapussi toisella puolella ja toisella kääre, joka sisälsi yhtä ja toista matkatavaraa ja sen lisäksi nuo tuliaiset. Kukaan ei Mattia häirinnyt ja jonkinlainen tyytyväisyyden tunne kuvastui hänen kasvoillaan, kun hän siinä junan tuloa odotteli.

Määrätyllä ajalla juna tulikin ja siihen nousi Mattikin tavaroineen. Ei tullut junaan paljoa muita matkustajia tällä kertaa ja niin sai hän tupakkavaunussa haltuunsa kaksoisistuimen. Hyvää amerikalaista vauhtia kiidettiin eteenpäin. Yksitoikkoinen matka lyheni lyhenemistään. Mutta sitä mukaa pieneni Matin ruokapussikin ja sama kohtalo tuli piletinkin osalle. Ruokapussin pienenemisestä ei Matti paljoakaan välittänyt, sillä senhän piti riittämänkin vain Montrealiin saakka. Mutta piletti kului hänen mielestään aivan liian arveluttavassa määrässä. Sen piti kestämän muka Kokkolaan saakka, siinä uskossa Matti oli koko ajan. Mutta annappas ollakaan, kun Montrealia lähestyttiin, vei konduktööri lopunkin piletistä ja pisti Matin lakkiin punaisen paperilipun.

Nyt tuli Matille hätä käteen. Hän aikoi vaatia konduktööriltä pilettiänsä takaisin, mutta tämä ei ollut tietääkseenkään. Kun Matti kuitenkin yhä kiivaammin kovisti ti-

kettiään, koetti konduktööri parhaansa mukaan selittää hänelle asiaa ja osoitti lippua Matin lakissa lausuen, että kaikki oli "all right".

Mutta se ei ensinkään tyynnyttänyt Matti parkaa, joka ei selityksestä ymmärtänyt niin halaistua sanaa. Konduktööri heitti hänet siihen ja poistui toiseen vaunuun. Mutta kun hän jonkun ajan kuluttua palasi siihen vaunuun, jossa Matti oli, ärjäsi tämä uudella ponnella hänelle: "Tiketti, tiketti tänne ja heti paikalla."

Kun konduktööri ei nytkään Matin puheesta näyttänyt niin mitään välittävän, tuli Matti varmasti vakuutetuksi siitä, että hänelle tahdottiin tehdä sulaa vääryyttä. Ja hänen muuten niin runsas kärsivällisyytensä loppui tykkänään. Kun hän siis huomasi että ei hyvä auttanut, antoi hän kanadalaisen konduktöörin maistaa pohjalaisen nyrkkiä, singauttaen kelpo läimäyksen hänen korvalleen. Konduktöörin olisi tehnyt mieli vastata iskuun, jonka syytä hän ei ensinkään voinut ymmärtää, mutta hän muisti samassa rautatieohjesääntönsä ja hilliten itsensä poistui toiseen vaunuun.

Matti jäi vaunuunsa miettimään, mitenkä sitä nyt Kokkolaan päästiin, kun se konduk-

tööri sen piletin vei. Hän näki vain, kun juna samassa pysähtyi pienelle asemalle, että riitaveljensä pistäytyi asemahuoneeseen, jossa hän viipyi kotvan aikaa.

Mutta juna lähti jälleen liikkeelle ja noin puolen tunnin kuluttua saavuttiin Montrealin asemalle.

Matin astuttua junasta asemasillalle, ohjattiin hänet heti omituisen näköisiin kärryihin. Ne olivat tavalliset poliisikärryt, mutta mistäpäs Matti ne sellaisiksi olisi tuntenut. Hän oli vain hyvillään siitä, että linjalla pidettiin niin erinomaista huolta kieltätaitamattomista matkustajista. Hän arveli että kyllä se pilettikin vielä selville saataisiin, koskapa muutenkin niin tarkkaa huolta pidettiin. Nämä mietteet saivat hänet hyvälle tuulelle, ja hän alkoi nyt suomeksi selittää mukana seuraavalle poliisille, jota hän luuli laivayhtiön asiamieheksi, seikkailujaan konduktöörin kanssa, pilettiään, "Kamla Kaarlepyytä" y. m. Poliisi ei tietysti Matin puheesta mitään ymmärtänyt, tuli ainoastaan siihen käsitykseen että miehen nimi oli "Kamla Kaarlepyy".

Kärryt ohjasivat kulkunsa poliisiasemalle. Tätä luuli Matti laivakonttoriksi ja kun hän täällä suoraa päätä vietiin tuomarin

eteen, luuli hän tulleensa itse linjan päämiehen luo. Häneltä kysyttiin hänen nimeään, mutta ei hän kysymystä ymmärtänyt. Mukana seurannut poliisi lausui silloin arvelunsa että miehen nimi oli "Kamla Kaarlepyy". Tuon nimen kuultuaan alkoi Matti heti selittää että jaa, jaa, Kamla Kaarlepyy, sinne hänellä oli matka — ja niin merkittiin ukolle nimeksi kirjaan "Kamla Kaarlepyy". Vahtipoliisi vei hänet rakennuksen alakertaan ja sulki hänet sinne yksinäiseen koppiin.

"Kylläpä on kummallista tämä ääretön varovaisuus, jota ne tällä linjalla osottavat minun suhteeni", Matti itsekseen tuumi. "Vähemmälläkin huolenpidolla tässä nyt toimeen tulisi, mutta samapa se, kun ovat kerran hyvän maksunkin ottaneet."

Jonkun ajan kuluttua tuli vahtipoliisi jälleen noutamaan Mattia. Tämä luuli nyt varmaankin pilettiasiansa saadun selville ja laivaan lähdön olevan heti edessä, mutta niin yksinkertaisesti kaikki ei käynytkään. Hänet kuljetettiin nyt poliisiaseman toiseen osastoon ja siellä häneltä ensiksi kysyttiin oliko hänen nimensä Kamla Karlepyy. — "Jaa, jaa, sinne juuri pitäisi matkustaa", Matti vastasi.

Nyt astui sama konduktööri sisään, jonka kanssa Matilla oli ollut mainittu seikkailu. Sillä aikaa kun häntä kuulusteltiin, tuumaili Matti itsekseen, että jopa joutui vilpillinen konduktööri koville ja sai vastata tekemästään vääryydestä. Kun Matilta senjälkeen kysyttiin oliko hän lyönyt konduktööriä, sanoi hän vastaukseksi: "Sama konduktööri se on, kyllä hänet tunnetaan, jaa, jaa". Tämä kaikki kernaasti ymmärrettiin myöntymisen merkiksi ja Matti tuomittiin maksamaan 7 dollaria sakkoa ja lisäksi kuluja 2 dollaria 50 senttiä eli yhteensä $9.50.

Tästä kaikesta ei Matti mitään ymmärtänyt. Häneltä alettiin nyt vaatia rahoja, mutta siinäkös tuli herroille temppu saada Mattia ymmärtämään mistä oli kysymys. Kun ei mikään muu keino tuntunut auttavan, näytettiin hänelle rahoja ja tehtiin kaikenlaisia merkkejä. Matti huomasi silloin heti, mistä kysymys oli ja veti esille kukkaronsa. Siinä oli rahaa kolmekymmentä dollaria. Poliisi otti sen häneltä ja ojensi tuomarille. Tämä vähensi siitä sakkorahat ja antoi loput omistajalleen takaisin. Tuomarin kirjuri kirjoitti kuitin, jossa sanottiin että Mr. Kamla Kaarlepyy oli maksanut sakkoa $9.50 neljännellä poliisiasemalla Montrealissa. Kuit-

ti annettiin Matille ja sen kanssa hän sai poistua poliisiasemalta. Saamaansa kuittia Matti luuli nyt piletiksi Montrealista Kokkolaan, sillä olihan siihen nyt aivan selvästi kirjoitettu Montreal ja Kamla Kaarlepyy. Häntä tosin hieman harmitti se, että oli joutunut maksamaan lisämaksua piletistään, mutta hän oli kuitenkin sanomattoman hyvillään siitä että nyt vihdoinkin se asia oli tullut selville, niin että tie Kokkolaan oli avoinna.

Asemalta selvittyään astuskeli Matti verkalleen rantakatua pitkin eteenpäin. Kauan ei hänen tarvinnutkaan kävellä, ennenkuin hän näki suurilla kultaisilla kirjaimilla kirjotetun nimen "Allan Line" erään komean rakennuksen kohdalla aivan sataman lähellä. Satamassa näkyi olevan useita suuria laivoja, joita parhaillaan lastattiin, ja Matti teki jo mielessään laskelmia siitä, missä laivassa hän pääsisi lähtemään. Tietystikin piti hänen ensin käydä laivakonttorissa ja sinne hän suuntasikin askelensa. Konttorissa katseli hän ensin jonkun aikaa ympärilleen ja kaivoi sitten taskustaan tuon poliisikamarista saamansa kuitin, jota hän yhä luuli piletiksi Kokkolaan. Hän työnsi sen lähimmästä luukusta eräälle kirjurille. Tämä ot-

ti "piletin" käteensä, tarkasti sitä hetken ja antoi sitten hieman hymyillen ukolle takaisin.

Matti katseli kotvan aikaa vähän kummissaan kirjuria ja työnsi uudelleen piletin hänelle. Samalla puheli hän selvällä suomen kielellä että hänellä oli matka Kamla Karlepyyhyn, että hänellä oli ollut vastuksia enemman kuin tarpeeksi konduktööristäkin ja ettei hän halunnut enää nähdä mitään juonitteluja, vaan tahtoi viipymättä päästä laivaan.

Kirjuri otti nyt ukon piletin ja lähti kuljettamaan sitä ympäri konttoria kaikkien virkaveljiensä nähtävänä. Nämä tulivat näkemästään erinomaisen hyvälle tuulelle. Muutamat heistä vain hymyilivät, mutta eräs lyhyenläntä, lihava kirjuri purskahti niin repäisevään nauruun, että se pakoitti muutkin seuraamaan esimerkkiä. Matti katseli heitä totisena ja puhui vain suomea.

Konttorissa kuunneltiin Mattia kärsivällisesti hetken aikaa, mutta kun ei hän lopultakaan herjennyt meluamasta, vaan yhä saneli tuomioitaan, tuli vihdoin eräs kirjureista, antoi hänelle "piletin" takaisin ja näytti kädellään ovea kohti. Kun satamakin sattui olemaan siellä päin, tuli Matti siihen käsitykseen, että hänen käskettiin mennä lai-

vaan. Ymmärrettävästi tuli hän tästä hyvälle mielelle ja lähti viipymättä astelemaan komeimman laivan luo satamassa. Sinne tultuaan näytti hän jälleen tuota luulottelemaansa pilettiä eräälle virkapuvussa olevalle miehelle. Tämä tarkasti paperia, mutta antoi sen heti omistajalleen takaisin kieltäen päätään pudistellen häntä jyrkästi menemästä laivaan.

Matti tuli tästä siihen käsitykseen, että hän oli yrittämässä väärään laivaan. Sen tähden hän kävi pyrkimässä kaikkiin muihin satamassa oleviin laivoihin, mutta yhtä huonolla menestyksellä. Silloin hän päätti käydä kaupungilla siinä toivossa, että siellä sattuisi tapaamaan jonkun kunnon ihmisen, joka häntä ymmärtäisi ja pulasta päästäisi. Hän näytteli siellä tuota pilettiään yhdelle ja toiselle, mutta nekin, jotka antoivat sille sen verran huomiota että lukivat sen läpitse, työnsivät sen nauraen takaisin.

Kun Matti oli vajaan päiväkauden paperiaan näytellyt, tuli hän sen näytölle erääseen kadunkulmaan, jossa joukko nuoria miehiä kerääntyi hänen ympärilleen. Muuan heistä luki lujalla äänellä julki Matin "piletin" ja kun hän pääsi päähän, purskahti koko seurue valtavaan nauruun. Saapuipa sii-

hen silloin eräs vanhanpuoleinen herrasmieskin ja tarkasti hänkin tuon paperin. Hän lausui muutamia sanoja Matille selvitykseksi ja sen tehtyään hän repi koko "piletin" pieniksi kappaleiksi. Viskattuaan palaset kadulle hän nyökäytti vain ukolle päätään ja jatkoi matkaansa. Hän oli tavannut Matin "piletteineen" jo toisen kerran.

Matti kovin tyhmistyi tuollaisesta odottamattomasta kohtauksesta, raapi hetkisen korvallistaan tarkastellen kuinka tuuli hajoitti hänen pilettinsä palasia ja mutisi sitten itsekseen muutamia ymmärtämättömiä sanoja läsnäolijain suureksi iloksi. Lopulta lähti hän vitkalleen astuskelemaan katua pitkin miettien mikä nyt keinoksi tulisi, kun ei rahaakaan ollut niin paljon että sillä olisi voinut ostaa uuden piletin Kokkolaan.

Matilla oli veli Pohjois-Michiganissa, Kuparisaarella, eräässä sikäläisessä kuparikaivoksessa työssä, ja hänen luokseen päätti Matti vihdoinkin lähteä, tuumailtuaan asiaa pitkät ajat sinne ja tänne. Muutakaan keinoa ei hän tiennyt keksiä. Mutta hänellä ei ollut niin paljoa rahaa että olisi voinut ostaa piletin sinne. Sentähden hän päätti ottaa ensin n. s. taisi-tiketin, s. o. kävellä rataa pitkin jonkun matkaa, ja kun jalat uupuisi-

vat, ajaa sitten junalla taas kappaleen matkaa. Tällä tavoin, vuoroin kävelemällä, vuoroin junalla ajaen, toivoi hän pääsevänsä veljensä luo. Mitäpä muuta kuin tuumasta toimeen. Matti lähti astelemaan rautatietä Michigania kohden, oleskeli tien varrella olevien farmarien luona yötä, sai heiltä pienellä maksulla ruokaa ja evästäkin mukaansa ja käveli kiivaasti aamusta iltaan. Astuskeltuaan sitä menoa kuusi päivää Michiganiin päin hän alkoi tuntea jalkojansa kovin väsyttävän. Silloin hän päätti ajaa junalla viiden dollarin verosta ja jatkaa sitten jälleen kävelyään, kun kerran junassa olisi saanut lepuuttaa jalkojaan.

Hän poikkesi seuraavalle rautatieasemalle, antoi asemamiehelle viiden dollarin rahan ja pyysi pilettiä, samalla puhellen Michiganista, konduktööristä, Allan-linjasta, Montrealista y. m. Asemamies ei ymmärtänyt puheesta muuta kuin nimet Michigan, Allanlinja ja Montreal, eikä Matti hänen kysymyksiinsä osannut oikein selittää minne hän aikoi. Pitkät ajat siinä solkattiin, kunnes asemamies vihdoinkin luuli ymmärtävänsä ukon tarkotuksen. Hän kirjoitti piletin ja antoi sen ja 10 senttiä takaisin ukolle.

Useita tunteja Matti sai siinä odottaa, kunnes vasta myöhään yöllä saapui juna, johon hänet ohjattiin. Eri tavalla alkoi matka nyt joutua kuin taisitiketillä. Konduktööri kävi kuitenkin taas ottamassa Matin piletin ja pisti punaisen paperilipun hänen lakkiinsa. Kun Matti oli perin väsynyt, menivät hänen silmänsä pian kiinni lämpimässä vaunussa ja hän nukahti.

Kun hän heräsi, oli jo aamu ja syysaurinko paistoi selkeästi kirkkaalta taivaalta. Saatuaan oikein silmänsä auki ja täysin selvittyään unesta, Matti ensiksi koetteli taskujaan ja huomasi, että kaikki tärkeimmät tavarat, niinkuin rahat, kello, piippu, nuuskatoosa ja partaveitsi olivat tallella. Samoin oli tuo tuliaiskäärökin hänen vieressään penkillä, mihin hän sen oli asettanut. Sitten alkoi hän tarkastella seutuja, jotka aamuauringossa näyttivät Matistakin kauniilta. Eikä ainoastaan kauniilta, vaan myöskin tutuilta, aivan kuin hän olisi ne ennenkin nähnyt. Hän istui ja ihmetteli junan kiitäessä kovaa vauhtia eteenpäin. Tien varrella ilmestyi rakennuksia, ensin vain harvoja, mutta sitten useampia ja suurempia. Pian arvasi Matti että oltiin tulossa johonkin suureen kaupunkiin ja samassa huusikin rautatienpalvelija

aivan hänen vieressään kovalla äänellä: Montreal!

Matti säikähti. Oliko hän siis jälleen Montrealissa? Hän luuli näkevänsä unta, mutta kun hän nipisti nenäänsä, huomasi hän olevansa täysin hereillä. Sitten toivoi hän kuulleensa väärin, mutta kun juna pysähtyi ja matkustajat astuivat ulos vaunusta, tunsi hän asematalon. Matti oli Montrealissa uudestaan, siitä ei ollut epäilemistäkään. Nuot katkerat muistot tästä viheliäisestä kaupungista palasivat hänen mieleensä ilmi elävinä. Niitä ei hän kuitenkaan kauankaan joutanut muistelemaan, sillä surullinen todellisuus antoi hänelle jälleen tarpeeksi tuumimista.

Matti teki äkkiä päätöksensä. Kävi miten kävi, kauan ei hän tällä kerralla viipyisi Montrealissa eikä antautuisi mihinkään tekemisiin kenenkään Montrealin asukkaan kanssa. Ei hän myös sen koommin aikonut käyttää rautatietä hyväkseen, koskapa se kuljetti hänet aivan toisaalle kuin minne hän itse tahtoi. Halu päästä veljen luo Michiganiin oli niinikään hänestä kokonaan haihtunut. Hän päätti kerta kaikkiaan kävellä New Yorkiin ja koettaa siellä saada suomalaisen siirtolaisasiamiehen, "Runnari-Gustin",

avulla asiansa selville. Se oli hänen varma päätöksensä. Montrealin manner tuntui ikäänkuin polttavan hänen jalkojaan ja niin lähti hän viipymättä kävelemään asemalta etelää kohden.

Hän astui ensin kiivaanlaisesti Grand Trunk rautatietä pitkin St. Lawrence-joen rannalle ja koetti päästä virran poikki mainitun rautatien suurta tunnelisiltaa myöten. Mutta kun hän aikoi panna tuumansa täytäntöön, tulikin sillan vartija häntä vastaan eikä laskenutkaan häntä sillalle. Mikäpä siinä auttoi. Matin täytyi kuin täytyikin palata takaisin. Mutta niin kaukaa kuin nähdä saattoi, ei kummaltakaan puolelta näkynyt toista siltaa, jota myöten olisi voinut päästä joen yli.

“Antaahan ollakseen, kyllä tästä vielä yli päästään, ellei ennen niin illalla, kun pimeä tulee”, Matti itsekseen mutiskeli ja palasi takaisin kaupungin laitaan. Siinä vietti hän päivänsä, levähtäen tulevien ponnistuksien varalta. Kun pimeä tuli, lähti hän uudestaan koettaman onneaan ja tällä kerralla hän pääsikin vartijan huomaamatta sillalle. Nopeasti alkoi hän astua siltaa pitkin. Mutta kun hän jo oli kulkenut hyvän matkan tuota hämärästi valaistua tunnelia myöten, alkoi

hän kuulla kaukaa lähenevän junan jyskettä. Matti joudutti askeleitaan. Junan jyske tuli kuitenkin yhä lähemmäksi. Matin oli nyt päästävä pois tunnelista, ennenkuin juna ehti sinne. Hän lähti voimiensa takaa juoksemaan. Junan ääni kuului jo aivan läheltä hänen takaansa, mutta tällä kerralla Matti voitti kilpailijansa. Hän ehti juuri ja juuri ulos tunnelista, kun juna samassa tulla porhalti vinhaa vauhtia. Matti ei ehtinyt tarpeeksi vetäytyä syrjäänkään ja seurauksena oli että kiivaasti kulkevan junan synnyttämä ilmavirta paiskasi hänet melkoisen korkealta ratavallilta tunnellin suulta alas pehmeään, liejuiseen rapakkoon.

Surullisessa tilassa oli Matti, kun hän vihdoin kömpi ylös rapakosta. Liejuinen vesi valui maahan hänen vaatteistaan, tuliaiskäärökin oli likomärkä ja vasemman käden peukaloa pakotti kovasti. Ensi hämmästyksestä toinnuttuaan alkoi Matti arvostella tilaansa. Mikään muu ei häntä niin paljon harmittanut kuin se että Liisan hamekangas oli kastunut. Tuohon kääröön loi hän perin surullisen katseensa miettien, mitähän se Liisakin nyt sanoisi, jos tämän tietäisi. Hän laski veden pois saappaistaan, valutti enimmän märkyyden sukistaan ja vaatteistaan ja

puki ne jälleen ylleen. Kaikesta huolimatta oli hän sentään hyvillään siitä että tuo leveä virta nyt eroitti hänet Montrealista, jossa hän oli saanut kärsiä niin sanomattoman paljon vääryyttä ja jonne hän ei enää ikipäivänä aikonut palata takaisin, ei junassa eikä jalkaisin.

Matti kapusi jälleen ratavallille ja alkoi astella eteenpäin. Omituinen, lotkahtava ääni lähti joka askeleella hänen märistä saappaistaan ja tuon tuostakin tipahti vesipisara hänen takkinsa liepeestä ja tuomiskääröstä. Käveleminen tällaisissa tamineissa kävi ajan pitkään perin tukalaksi ja pakotus peukalossa niinikään yhä kiivaammaksi. Matti huomasi silloin tien vieressä erään farmitalon, josta näkyi tulta, ja päätti mennä sinne kuulustamaan yösijaa. Kun hän pääsi kartanolle, hyökkäsi hänen kimppuunsa talon suuri vahtikoira. Se olisi kukaties runnellut Mattia pahanpäiväisesti, mutta talon vanha vaari sattui juuri tulemaan tallista ja pelasti hänet koiran kynsistä. Vaarilla oli lyhty kädessä ja sen valossa alkoi hän lähemmin tarkastaa tulokasta. Hänen tottunut silmänsä huomasi heti, ettei tämä ollut mikään tavallinen maankulkija, niitä, jotka näillä rannikko seuduilla ovat

niin suurena maanvaivana ja rasituksena, rautatien varsilla asuville farmareille. Vaari puhutteli Mattia, mutta hoksasi pian ettei tämä ymmärtänyt hänen kieltään. Viittomalla ohjasi hän Matin sisälle. Siellä, huomattuaan kuinka Matti oli rapainen ja märkä, toi hän vieraalle omat kuivat vaatteensa, jotka tämä puki yllensä pannen kastuneet vaatteensa uunin päällä olevaan naulaan kuivamaan.

Matti koetti sitten saada vaarille selitetyksi kuinka hänen peukaloansa pakotti. Siinä ei ollutkaan suuria vaikeuksia, sillä peukalo oli jo silminnähtävästi ajettunut. Vaari jätti vieraan yksikseen noin puolen tunnin ajaksi ja kun hän palasi, oli hänellä mukanaan nuori herrasmies. Tämä riisui heti takkinsa, kun oli päässyt ovesta sisään, ja kävi suoraan Matin luo ja alkoi lujasti penkoa hänen kipeätä peukaloaan. Pian teki tohtori tehtävänsä ja Matin peukalo oli jälleen sijoillaan. Tohtori pani takin ylleen, otti lyhtynsä, nyökäytti Matille päätään ja lähti pois sen enempää sanomatta. Vaari taas osotti vieraalle paikan, johon tämä sai panna nukkumaan ja poistui itse viereiseen huoneeseen.

Matti oli perin väsynyt. Hänen sormensa

oli hellä eikä hän ollut vielä läheskään tointunut säikähdyksestään tunnelin suulla. Mutta huolimatta siitä, että talonväki oli hänelle ventovierasta, hän tunsi kuitenkin ensi kerran pitkästä aikaa olevansa oikeitten ihmisten ilmoissa. Hän nukkui kohta sikeään uneen.

Kun Matti taas aamulla heräsi, olivat hänen jäsenensä niin kankeat ja puutuneet, että hän tuskin voi kättä päästä erottaa. Varsinkin oli hänen peukalonsa turtunut, vaikka siitä olikin kaikki pakotus kadonnut. Ensimäiseksi työkseen kopeloi hän ympäriltään sitä kääryä, jossa se Liisan hamekangas ja ne Antin kengät olivat, mutta niitä ei tuntunut mistään löytyvän. Matti jo vähän säpsähti. Kohta ne kuitenkin löytyivät hänen vaatteidensa luota, jossa ne riippuivat seinällä kuivamassa. Saatuaan vaatteet ylleen alkoi hän lähemmin tutkia kääryä. Kurjan näköiseksi oli se Liisan hamekangas mennyt. Sen toiseen päähän oli tullut paljon suuria polkkarantuja entisten lisäksi. Kangas oli nimittäin sittenkin päästänyt värinsä, vaikka Helppo-Heikki oli vakuuttanut, että tuo kangas oli niin lujaa kuin tamman nahka ja piti värinsä, vaikka viikon lipeässä keittäisi. Jos Helppo-Heikki nyt olisi sattu-

nut olemaan Matin ulettuvilla, olisi hän varmaankin saanut tutustua Matin käsivoimiin, mutta tuo "koukkunokka", joksi "kansalaiset" tapasivat Heikkiä myöskin kutsua, olikin Seattlessa. Kengät näyttivät ensi silmäykseltä paremminkin kestäneen vesikoetuksen, mutta kun Matti niitä siinä lähemmin tarkasteli, huomasi hän että pohjat olivatkin paperista kyhätyt.

"Kyllähän ne juutalaiset ovat kirjansa lukeneet joka alalla. Kukapa olisi voinut uskoa että noin kauniit kengät olisivat paperista", tuumi Matti ja katui ja harmitteli sitä, mikä kumma siinä oikein oli että suomalainen kuitenkin aina halusi ostaa juutalaisilta, vaikka perästä päin joka kerta sai katumusta lykätä. Ei Matillakaan ollut edes sitä puolustusta ettei olisi Helppo-Heikin kaupoista ennenkin kuullut. Mutta siitä hyvästä hän saikin nyt heittää koko kengät hunningolle.

Yställinen vaari huomasi Matin hommista että jotakin oli hullusti ja koetti häntä lohdutella, mutta lohdutuksista ei ollut suurtakaan apua, koska Matti ei niistä sanaakaan ymmärtänyt. Paremman arvon osasi hän antaa sille aamiaiselle, joka oli katettu ruokahuoneen pöydälle. Sen syötyään kääri

hän huolellisesti Liisan hamekankaan "Amerikan Uutisiin" ja päätti sen viedä kuin viedäkin Liisalle, vaikka se oli tullutkin vähän kirjavammaksi. Matti oli nyt taas valmis jatkamaan matkaansa. Sitä ennen hän kuitenkin otti esille rahakukkaronsa. Kukkarossa ei ollut jäljellä kuin $3.11, joista hän siis tarjosi maksua ystävälliselle talonvanhukselle. Mutta tämä kieltäytyi mitään ottamasta. "Good bye!" vain ja Matti oli jälleen raiteella New Yorkia kohden.

Rautatietä pitkin kävi matka koko nopeasti. Nälän ahdistaessa poikkesi Matti aina johonkin radan varrella olevaan farmitaloon. Yöksi ei hän kuitenkaan enää tohtinut taloihin mennä, vaan nukkui heinäladoissa ja suovissa. Tällä tavalla 11½ melkein ympyriäistä päivää asteltuaan saapui Matti vihdoinkin New Yorkiin. Mutta mitä apua siitä oli, kun kerran hän ei löytänyt suomalaista siirtolaiskonttoria eikä tavannut ketään suomalaista, joka olisi voinut häntä sinne opastaa! Etsiminen kävi hitaasti, sillä hän ei juuri osannut enempää englanninkieltä kuin sanan "Finland".

Yli puolenkolmatta vuorokautta olikin Matti jo mittaillut suuren New Yorkin kaupungin katuja. Yötä päivää oli hän astuskellut

paljoakaan levähtämättä. Silloin sattui hän istahtamaan eräille portaille. Toivottomalta tuntui hänestä itsestäänkin asema. Neljätoista vuorokautta oli nyt kulunut sitten kuin hän vartijan huomaamatta oli päässyt St. Lawrence-virran yli. Kun matka Montrealista New Yorkiin oli 428 mailia ja kun hän vielä lisäksi oli lähes kolme vuorokautta kävellyt New Yorkin katuja, niin tuntui Matista hänen kärsivällisyytensä jo tyyten loppuvan. Istuessaan siinä portailla ja miettiessään matkansa vaiheita sekä aprikoidessaan, mitä hänellä vielä oli edessään, kuuli hän kahden ohimenevän miehen keskustelevan suomenkielellä. Matti ei ensin tahtonut oikein korviaan uskoa, mutta kun toinen miehistä leveästi kirosi selvällä suomenkielellä, niin jo, jo täytyi uskoa. Matti hypähti seisoalleen, vaikka hänen jalkansa olivatkin kovin uupuneet.

“Oletteko te suomalaisia?” hän kysyi hätäillen.

“Olemmepa tietenkin, koska olemme Toholammilla syntyneet”, vastasi toinen ohikulkijoista.

“No neuvokaa sitten, hyvät ihmiset, minulle, missä täällä se suomalainen siirtolaiskonttori on”, pyyteli Matti.

"Eikö sinulla ole silmiä päässäsi? Juurihan siinä sen ovella olet kököttänyt", sai hän vastaukseksi miehiltä, jotka samassa hävisivät viereisen kapakan ovesta sisään.

Matti alkoi katsella ympärilleen; ja aivan oikein: siinähän olikin ovi, jonka päällä oli suurilla kirjaimilla maalattuina sanat: Suomalainen siirtolaiskonttori. Kotvasen siinä suu auki töllisteltyään lähti Matti ovelle, mutta se oli suljettu. Paljon levollisemmalla mielellä istui hän kuitenkin uudelleen portaille ja päätteli, että totta kaiketi ne ainakin huomenaamulla konttoriin tulevat, elleivät tänä iltana enää kävisikään. Läheisen tornin kello löi juuri kahdeksan. Pian sen jälkeen saapui portaille talon yövartija, jolta Matti koetti asiaa tiedustella. Vartija ei kuitenkaan tuntunut suomea osaavan, mutta vieraasta kielestä päätteli hän kysyjällä olevan jotakin asiaa suomalaiseen konttoriin ja laski hänet muitta mutkitta sisälle. Siellä oli ovenpielessa pitkä penkki ja kun ei ketään alkanut sinne kuulua, nukkui Matti pian niin sikeään uneen, ettei herännytkään ennenkuin seuraavana aamuna, jolloin muuan vanhanpuoleinen vaimo tuli konttorihuonetta siivoamaan. Hän oli suomalainen. Ja kun Matti nyt jälleen kuuli omaa kieltään

puhuttavan ja sai omalla kielellään keskustella, tuntui hänestä niin hauskalta että hän oli unhottamaisillaan kaikki vastoinkäymisensä.

"Kuka se tätä konttoria pitää?" tiedusteli Matti puheliaalta kumppaniltaan.

"Runnari-Gustillahan se on tässä tämä "ohoviisi" ollut jo monta vuotta."

Samassa saapui konttoriin kirjuri ja Matinkin mieleen palasivat heti kärsityt katkeruudet. Tuskin oli kirjuri ehtinyt istua pöytänsä ääreen, kun Matti jo alkoi syytää suustaan kostoa kaikkia agentteja, linjoja ja konttorimiehiä vastaan. Pettureita kaikki tyyni! Ihmisiltä narraavat rahoja, myyvät vääriä pilettejä, pettävät ja yhä vain pettävät! Ei saanut konttorikirjuri sanan vuoroa, ennenkuin Matti oli juurta jaksain selittänyt seikkailunsa Seattlesta New York'iin saakka. Kaikki konttoriväki ja "Runnari-Gusti" itsekin oli jo aikoja sitten ehtinyt tulla työhönsä, kun Matti vihdoin sai kertomuksensa loppuun.

Runnari-Gusti oli kauan ollut tekemisissä siirtolaisten kanssa. Siinä ajassa oli hän ehtinyt kuulla toista jos molempaakin siirtolaisten seikkailuista. Siksipä ei hän nytkään pitänyt erikoisen kummana Matin kertomus-

ta, vaikka se kokemattomasta tuntuisikin vähän merkilliseltä. Kun Matti oli saanut asiansa kerrotuksi, alkoi Gusti tehdä hänelle kysymyksiä, mutta niitä hän ei tahtonut ensinkään sietää. Ne tuntuivat hänestä asiaan kuulumattomilta, vieläpä totuutta tärveleviltä. Kun häneltä siis kysyttiin, oliko piletinmyyjä Seattlessa antanut hänelle muuta kuin sen pitkän rautatiepiletin, niin hän antoi kieltävän vastauksen.

"Eihän se konna minulle muuta pilettiä antanut kuin sen minkä se konduktööri sitten korjasi talteensa."

"Eikö se antanut mitään muita papereita?"

"Antoi se minulle muutamia ilmotuslippuja, joissa oli laivan kuvia ja muita koristuksia, mutta mitä niillä tekee, kun ei edes päästetty laivaan. — — Povitaskuuni minä ne Seattlessa pistin ja siellä kai ne vieläkin on", puheli Matti ja kaivoi taskustaan esille tukun papereita.

Ne olivat hiestä ja kastumisesta niin toisiinsa takertuneet ettei kääryä ensin tahdottu saada repimättä auki. Kun siinä sentään vihdoin onnistuttiin ja paperit saatiin lajitelluiksi, löytyi niiden joukosta Allan-linjan piletti Montrealista Kokkolaan.

Kun Matille tämä löytö tulkittiin, häm-

mästyi hän ensin vallan tuppisuuksi. Hetken aikaa kului, ennenkuin hän pääsikään säikähdyksestään. Silloin hän kovalla äänellä kysyi: "Pitääkö minun sitten taas kävellä takaisin Montrealiin? Mieluummin jätän sikseen koko Suomeen menon, kuin lähden sitä matkaa toistamiseen kävelemään!"

Allan-linjan ja Allan State-linjan omistaa sama yhtiö. Jälkimäisen laivat lähtevät vain New Yorkista. Runnari-Gustin kävi sääliksi Mattia ja hän toimitti niin, että Matin piletti saatiin siirretyksi Allan State-linjalle. Siten pääsi Matti parka toistamiseen kävelemästä tuota väliä New Yorkista Montrealiin, josta hänellä oli niin katkeria muistoja.

"California" nimisellä laivalla Matti juhlallisesti lähti New Yorkista. Lähtöpäivä oli Mikonpäivä. Kolmea viikkoa myöhemmin hän sen pidemmittä seikkailuitta saapui kotiinsa, Pohjanmaalle. Sinne hän olikin erinomaisen tervetullut. Liisa kuuden lapsensa kanssa otti hänet avosylin vastaan. Kaksi kotona olevista pojista ja vanhin tytär olivat jo täysikasvaneita. Talokin oli paremmassa kunnossa kuin Matin lähtiessä. Velat olivat kaikki maksetut. Matti oli nimittäin Amerikassa tehnyt ahkerasti työtä ja elänyt

säästäväisesti. Kaikki säästönsä oli hän lähettänyt Liisalle Suomeen. Siten olivat velat vähitellen tulleet maksetuiksi ja tiluksiakin oli paranneltu.

Kun sanoma Korran isännän kotia tulosta nyt oli levinnyt kautta kylän, saapuivat miehet joukolla kuulemaan Amerikan asioita ja yleensä kertomuksia Uudenmaailman oloista. Matti kertoikin kernaasti havaintojaan Amerikasta. Hän sanoi tulleensa sellaiseen käsitykseen, että jos Suomessa tehtäisiin työtä yhtä säännöllisesti kuin Amerikassa, kesällä ja talvella 10 tuntia päivässä, välillä tupakoimatta ja joutavia jaarittelematta, jos suuret maatilat ja viljelemättömät kruununmaat sopivalla tavalla jaettaisiin pienemmiksi tiloiksi ja kohtuullisilla ehdoilla luovutettaisiin tilattomille, jos kauppaa ja teollisuutta kehitettäisiin siinä mielessä, ettei ulkomailta tarvitsisi tuoda maahan kaikenlaista kamaa aina hammastikuista alkaen ja jos vihdoin ja ennen kaikkea kaikki pitäisivät kunnia-asianaan käyttää oman maan tuotteita, — niin jos näin tekisimme, ei tarvitsisikaan meidän lähteä etsimään Amerikaa oman maan rajojen ulkopuolelta. Tietysti pysymme auttamattomasti köyhinä

niin kauan kuin ostamme enemmän kuin myymme. Sellainen kansa, joka myy enemmän kuin ostaa, pysyy varallisena. Meidän maamme on kyllä monessakin suhteessa köyhä, mutta paljon on köyhyyteemme omaakin syytä, erittäinkin se, ettemme uskalla paljon mitään yrittää ja ettemme toimi kyllin vireästi.

"Sanon sen vieläkin, vaikka en paljoa väitäkään ymmärtäväni, että jos meillä yritettäisiin yhtä reippaasti, jos maanpäälliset ja -alaiset pengottaisiin yhtä tarkoin ja jos kaikki saatavilla oleva pääoma pantaisiin yhtä hyödyllisiin yrityksiin kuin Amerikassa, niin vallan toisinhan olisivat asiamme kuin mitä ne nyt ovat."

Toiset isännät kuuntelivat hörössä Korran Matin kertomuksia ja mietteitä. Kaikki myönsivät niissä olevan pientä perääkin. Myönsivät ja panivat tupakaksi — — —.

TAISITIKETTI.*)

Kyllähän te muistatte ne demokraatti-ajat silloin kuin monessa paikassa ei tehty mitään muuta kuin kalastettiin ja pidettiin hauskaa, tehtiin pitkiä kävelyretkiä ja toimeenpantiin picnic'ejä. Korven Simppa, Matti Kuritus ja Kalliokosken vävy olivat siihen aikaan Bootjackissa halkoja hakkaamassa. Siellä sitä vain piisasi hakkaamista ja jos rahaa näytti olevan vähemmän kuin halkometsää, niin palkkaa pienennettiin ja halkopinoa jatkettiin. Siellä sitä vain pojat kaatoivat metsää, niin että kävi kovempi pauke kuin Turkin ja Venäjän sodassa. Eräänä iltana Korven Simppa sai kirjeen rautakaivosseudulta, eräältä vanhalta tuttavaltaan, Kimmelin Jussilta. Kirje oli kirjoitettu syyskuun 20 päivänä 1893 ja sen sisältö kuului siistien seuraavasti:

*) taisi (ties) = ratapölkky.

"Arvoisa naapuri Simppa: — Tässä lähestyn sinua muutamalla rivillä ja saan tietä antaa että tervennä olen ollut ja samaa armon lahjaa toivotan sinullekin. Saan myös ilmottaa että en ole enää samassa työssä kuin silloin kuin sinäkin olit täällä rautakontrilla. Kun tämä demokraattiaika alkoi, niin kaikki miehet joutuivat pois työstä. Ensin kiehui miehiä Roihan kapakka aivan täynnä ja voi sitä liikettä ja elämää: juuri kuin Kalajoen markkinoilla! Minulla oli kiirettä yötä ja päivää ja Roiha minulle aina vähän päästä huusi: "Kuules, Jussi, etkö sinä ollenkaan muista virkaasi? Lattia on lakaisematta ja joutilaat, rahattomat miehet ulos potkimatta."

Minä puhdistin lakkaamatta, potkin rahattomia miehiä ulos ja toin rahallisia miehiä sisään ja toivoin että tuo onneton kiire joskus loppuisi. Ja viimein toivoni toteutuikin. Parin kuun kuluttua rahat miehiltä olivat lopussa ja Roihan kapakkaan ei jäänyt muita olijoita kuin allekirjoittanut yksin. Silloin minulla alkoi olla oikein herran päivät. Ei tarvinnut juuri mitään tehdä. Istukselin, laulelin ja lueskelin Heikki Hölmöläistä ja Maijastiinan juttuja "Amerikan Uutisista" ja nautin työni hedelmistä (nim.

noista potkuista) kuten uskollisen ja kuuliaisen palvelijan sopikiin. Mutta, veli hyvä, näitä paratiisin päiviä ei minullakaan enempää kuin ennen Aatamilla kovin kauan kestänyt. Niistä tuli loppu paljon pikemmin kuin minä olisin luullut, sitä vähemmin toivonut. Eräänä päivänä, kun ei taasen käynyt muita kuin Suokon Simu (sinä kyllä Simun muistat, ettei hänellä parempinakaan aikoina rahaa ollut, niin että mistäpä hänellä nytkään olisi ollut), hän esitti Roihalle, olisiko sopinut niinkuin saada vähän kuivaa leipää ja suolaisen siansorkan pientä palvelusta vastaan — sanoi ei kahteen päivään Jumalan jyvää maistaneensa. Mutta Roiha ei sanonut hänellä olevan antaa leipää paremmin kuin siansorkkiakaan sellaisille juokaleille, jotka ensin juovat rahansa viimeiseen penniin ja sitten joutuvat kunniallisten ihmisten hartioille ja elätettäviksi. Minä yritin Simua vähän niinkuin puolustaa ja aloin kertoa kuinka monesti Simu ennen parempina aikoina oli tuonut miehiä Roihan kapakkaan, jotka olivat sitten Simun kanssa Roihalle juoneet kaikki rahansa. Joskus satoja dollareita oli saatu Simun tuomilta miehiltä. Sanoin että muistihan Roiha nekin viisi tukkimiestä, jotka Simu

viime kevännäki oli tuonut ja joilla jokaisella oli ollut kolmattasataa; tähänhän ne jäivät heidänkin rahansa, jok'ikinen sentti, ja vielä päällisiksi joka mies jäi lähteissään kolmet-, neljätkymmenet dollarit velkaa, jonka sitten jäljestäpäin senkin lähettivät Kanadasta. Siitä vielä kävi selville sekin että eivät Simun ystävät olleet ainoastaan paljaita rahatonttuja, vaan rehellisiä, kunnon miehiä, jotka kelpaisivat vaikka lautamiehiksi, sillä ei väärä ja renttumies maksa juomavelkojaan ainakaan toiselta paikkakunnalta. — Eikö niin, Roiha? tutkistelin häneltä ja jatkoin muistelmiani että sehän se vasta oli myös muuan sukkela temppu, kun me, sitten kuin kaikki muu väki oli illalla mennyt kapakasta pois, annoimme heille sen koiranryypyn, niin että he melkein heti sen saatuaan alkoivat kuorsata, niin että seiniä tärisytti. "Silloin — sanoin — sinä, Roiha, tapasi mukaan, otit heiltä kaikki paperi- ja kultarahat, mutta jätit kunkin taskuun sentään jonkun verran hopearahoja, niin etteivät miehet herättyään olisi huomanneet että heidät oli ryöstetty". Aina muistankin tuon suuren rahapailin Roihan kourassa. "Kun kaikki oli valmista, niin sinä, Roiha, käskit minua raahaamaan yhden kerrallaan taka-

ovesta ulos ja jättämään heidät lähelle kapakkaa, yhden yhteen, toisen toiseen paikkaan ja, sitten kuin kaikki olin vetänyt ulos, menemään ilmottamaan poliisille että hän tulisi ja korjaisi miehet putkaan. Vieläkin selkääni kaarmii muistellessani kuinka niitä suuria jätkiä koetin retustaa ulos ja pitkin katua. Sitten kuin olin kaikki asianomaisesti toimittanut, s. o. saattanut miehet putkaan asti, palasin takaisin tänne kapakkaan ja tapasin sinut, Roiha, vielä istumassa ja rahoja laskemassa. Olit niin hyvällä tuulella että annoit minullekin 50 senttiä rahaa ja juoda, vaikka olisin halunnut samppanijaa, ja aamulla toimitit minut tulkiksi oikeuteen, jossa miehiä sakotettiin sopimattomasta käytöksestä kutakin $5.00, kuluineen yhteensä $11.40. Mutta kun ei heillä ollut rahaa maksaa, he saivat mennä 30 päiväksi linnaan istumaan. Tulkin palkkaa sain oikeudesta 50 senttiä miehestä eli yhteensä $2.50, jotta se homma tuotti minullekin puhtaassa rahassa kolme dollaria ja juomat päälle. Se siis oli, Roiha, kannattava homma meille molemmille vai kuinka? Vai oletko kukaties vetänyt parempiakin apajia? En minä ainakaan ole".

Simukin puuttui puheeseen ja sanoi Roi-

halle että sehän oli ollut hänelle, Roihalle, ehkä paras apaja mitä hän koskaan oli saanut. Heti kun ne miehet olivat tulleet humalaan ja tilanneet uusia ryyppyjä, niin hän oli saanut heiltä aina $9.10 ryypystä siten että oli antanut aina kymmenen dollarin rahasta 90 senttiä takaisin joka kerta kun he ottivat yhden uuden ryypyn. "Niin, sinulle, Roiha, se oli — Simu sanoi — todella hyvää business'tä. Jos joku olisi minulle joskus maailmassa sellaisia kultalintuja tuonut ja jos se sama henkilö tulisi sitten joskus minulta kuivaa leipää ja siansorkkia pyytämään, niin minä antaisin hänelle vaikka koko sian". Mutta siihen se päättyi Simun kertomus hyvästä busineksestä ja siansorkista. Roiha suuttui näet silmittömästi meille molemmille, vaikka emme kumpikaan olleet hänelle sitä pahalla sanoneet tahi tarkottaneet. Mutta sinä kyllä muistat sen miehen, että se aina suuttuu rahattomille miehille, vaikka ne puhuisivat enkelin kieltä. Mutta kun miehellä on vain rahaa, niin Roihan saa haukkua vaikka kuinka pahoin, eikä hän muka ole milläänkään. Muistathan kuinka sinäkin hänet silloin haukuit, kun palasimme Kanadan rautatieltä ja kun meillä molemmilla oli rahaa kuin sahajauhoja. Aina minua nau-

rattaa kun muistan, kuin sinä olit hänet jo kaikeksi muuksi haukkunut ja sitten viimeksi vielä tokaisit kirkonvarkaaksi ja muistutit että hän oli äidiltään ryöstänyt rippirahat hänen kirkkoon lähtiessään ja että hänet villiyttään oli köysillä ollut otettava kiinni Amerikaan lähdettäissä. Silloin Roiha aikoi jo tuskastua, mutta kun sinä samassa huusit kovalla äänellä että “uudet ryypyt, Roiha, seiniä myöten”, niin silloinhan Roiha jälleen hymyili ja löi sinua olkapäälle ja sanoi että “tuo Simppa se on sitten niitä poikain paraita”. Mutta nyt hän piti minulle ja Simulle aika kantturasaarnan, sanoi elättäneensä meitä vuosikaupalla ja kaikkia muitakin, niinkuin hänen tapansa on puhua. Simu yritti vähän vastustaa, mutta hän sieppasi häntä niskasta kuin karhu ja paiskasi ovesta ulos. Simun pää sattui siihen hevosten juottokaukaloon, joka on siinä Roihan kapakan edessä. Verta rupesi vuotamaan kuin härän kurkusta ja Simu meni tainnoksiin. Kukaan ei ollut huomannut että Roiha hänet siihen paiskasi ja ensin hän lujasti varoitti minuakin, etten suutani avaisi asiasta ja meni sitten ja haki poliisin ja kertoi Simun siihen itsestään langenneen. Poliisi laahasi parin muun miehen kanssa Simun

putkaan ja ennen aamua Simu kuoli sinne. Putkaan käskettiin useita kaupunginmiehiä, jotka pitivät poliisitutkinnon, missä selvisi, että Simo Sarka-aho (finlander) oli kuollut Roihan kapakan edessä kaatuessa saadusta haavasta.

Simu haudattiin huomenissa. Hautajaisissa läsnä olimme minä, poliisi ja hautaantoimittaja. Hautajaisten perästä otti ja käski Roiha minut kapakkaan, antoi minulle useita ryyppyjä ja selitti kuinka hyvä asia se sentään oli Simo-paralle että kuoli pois näin huonona aikana, demokraattiaikana. Sitten hän antoi minulle viisi dollaria siinä ymmärryksessä, etten ollut mitään nähnyt enkä kuullut ja etten suinkaan luulisi että hän olisi ollut syypää Simun kuolemaan. Minä silloin lujasti vakuutin hänelle etten tietänyt koko jutusta niin mitään ja lupauksenihan olen myös pitänyt. En ole koko asiasta henkeäni vetänyt muille kuin parille tuttavalleni. Mutta miten sitten lieneekään asia tullut ilmi, kun sitä nyt täällä kansalaisten kesken puhutaan aivan yleisesti? Roiha luuli minun sen puheen päästäneen kulkuun ja antoi minulle eilen aika ripityksen ja $10.00 rahaa, käskien mennä vaikka h....ttiin. Minä lähdin heti matkalle ja nyt olen toisella

paikkakunnalla, muutaman mailin päässä sieltä, missä Roiha asuu. Täällä minä tapasin heti Annaliisan Kustaan ja Tuohisuun Kaapon ja nyt olemme täällä pitäneet Roihan rahoilla Simun hautajaiset, joten huomaat että tässäkin on taas toteutunut se vanha sananparsi, joka sanoo että toisen kuolo auttaa toisen leipään. Parin päivän perästä aion palata Kustaan ja Kaapon kanssa jälleen Roihan luo, uskaltaen toivoa että hän taas ainakin tuplaa antimiaan niinkuin viime kerrallakin, etenkin kun vielä hänelle huomautan ettei niin vähällä rahalla päässyt sinnekään saakka, minne hän minut viime kerralla käski. Ja kun Roiha kerran paremmin pitää siitä, että minä asun toisella paikkakunnalla, niin aion hänelle nyt esittää että jos hän antaa minulle jonkun verran rahaa, niin menen Suomeen, kun sitä on näin huono aika täälläkin. Eihän täällä nykyään eläisi kuin nipin napin, vaikka työtäkin tekisi, saati sitten minun keinoillani. Kuuluupa siellä isäkin vielä elävän kotitilalla, vaikkakin hyvin velkaisena. Tila on huonossa kunnossa, kun äijä on jo vanhennut ja heikontunut voidakseen töitä tehdä. Sekin 800 markkaa, jonka hän lainasi minun matkarahoikseni, kuuluu vieläkin olevan maksamatta.

Olen pahoillani kun ei minun ole koskaan tullut tuota summaa hänelle lähetetyksi, vaikka olen tiennyt miten asia on ollut ja että isä on saanut jo 16 vuotta maksaa kuuden prosentin korkoa 800 markasta Kankkulan isännälle, vaikkei hän häneltä rahaa saanutkaan kuin 500 markkaa; velkakirja tehtiin kuitenkin 800 markasta ja 6 prosentin korosta. Kankkula ei nimittäin muulla ehdolla lainannut eikä se ollut hänen syynsä paremmin kuin isäni syykään. Ei hän isälle rahaansa tyrkyttänyt; päinvastoin hän ensin kielteli, kun isäni hänelle lupasi vain 200 markkaa hyväntekiäisiä; sanoi hänellä olevan lainaajia vaikka kuinka vaatimillaankin ehdoilla. Minä kehoitin isää maksamaan niin paljon kuin Kankkula vaati, että olisin päässyt matkaan, sillä pianhan minä ajattelin Amerikassa tienaavani sen verran rahaa, että korkojen ei tarvitsi kauankaan tehdä kiusaa. Mutta, ikävä mainita, on se vain viipynyt ja siirtynyt päivästä päivään, kuukaudesta kuukauteen ja vuodesta vuoteen ja niin on velka vieläkin maksamatta. Ensimmäiset kahdeksan vuotta tein työtä ahkeraan ja tienasinkin hyvin, mutta aina siirsin lähetyksen seuraavaan maksupäivään. Ja nyt viimeiset kahdeksan vuotta, kuten tiedät, elä-

mäni on ollut vähän siltä väliltä, niin etten ole ollut työmies enkä herrasmies, en ihan rahaton, enkä rahamieskään. Siitä syystä en ole viime vuosinakaan voinut lähettää. Nyt, jos saan Roihalta vähän rahaa, menen Suomeen ja koetan taivuttaa isäni myymään kotitalon ja maksamaan Kankkulalle tuon velan, ellemme voi hänen saatavaansa tehdä laittomaksikaan. Ja sitten koetan saada itselleni talon hinnan jäännöksen tai ainakin niin suuren osan siitä kuin suinkin. Sillä sitä taas elelenkin vähän paremmin, niin kauan kuin sitä riittää. Kun se loppuu, niin kuuluupa siellä olevan muitakin Amerikasta palanneita kansalaisia kuntain hoidossa, niin että onhan se minullakin yhtä suuri oikeus kunnan kakkuun kuin muillakin. Olen kuullut että Kuikkalan Tuomaskin, joka ennen sekin Michiganissa piti kapakkaansa ja jota me hänen uskolliset palvelijansa aina luulimme miljoonamieheksi, kuuluu jo useita vuosia olleen kotipitäjänsä kunnantalolla. Niin, kyllä se oli kumma että siitäkään miehestä emme siis saaneet rikasta joukollakaan. Ja kunhan Roihan ei vain kävisi samoin. Hyvin sen vaimo jo sitä pelkääkin, kun on saanut kuulla, miten Tuomaan ja monen muun suomalaisen kapakkaporhon on käynyt.

Nyt vielä, pojat siellä, yksi asia! Kun me olemme kerran joukolla tulleet tänne Amerikaan, niin emmekö menekin joukolla takaisin? Ja mennään oikein herroiksi. Kun minä olen hooboillut, kuten tiedätte, ja ollut pikku palvelijana kaikille, jotka ovat apuani tarvinneet, m. m. jonkunlaisena runnarina piletinmyyjillä, niin luulenpa että saan pilettit huokeammalla kuin kukaan muu. Esitän siis teille, että te kolmin yhteisesti otatte ja ostatte minulle laivapiletin New Yorkista Suomeen. Sen ostossa muuten voin teillekin säästää sitä useamman dollarin, jos vain tapaan Runnari-Kustin, joka on minulle hyvä tuttu. Minä näet toimin hänellä todistajana ennen maailmassa, kun hän myi meikäläisille pilettejä huonoimpiin laivoihin ja huonoimmille rautateille, ja todistin, että ne olivat maailman parhaat. Kieltä taitamattomat, näette, uskoivat minua ja ostivat pilettinsä Kustilta, kun Kusti vakuutti minun kulkeneen 30 kertaa laivassa yli valtameren ja monta kertaa ympäri Amerikan, sekä junassa että myöskin jalkaisin. Se todistus se aina tepsi ja miehet ostivat pilettinsä aina niihin laivoihin ja niihin juniin, joilla ei ollut liian kiirettä matkalla. Nyt minä siis esitän, että jos te kolmeen pekkaan ostatte mi-

nulle piletin, joka — huomatkaa! — ei paljoa maksa, New Yorkista Hankoon, niin minä annan teille kolmelle vapaan taisi-tiketin täältä New Yorkiin. Tämä on teille hyvä kauppa, niinkuin helposti voitte huomata, mutta samalla kuin se on hyvä teille, se on hyvä myös minulle. Jos tämä ehdotukseni siis miellyttää teitä ja jos muuten haluatte Suomeen lähteä, niin tulkaa viipymättä tänne. Sillä tämä ehto ei kestä kauan, koska nykyään on kymmeniä ja satojakin taisitiketin tarvitsijoita joka päivä, niin että kylläkin ymmärrätte että tilaisuus on piankin mennyttä.

Paljon terveisiä sinulle ja muille pojille minulta, Kustaalta ja Kaapolta.

Kunnioituksella,

Juha Kimmeli.

Lisäys: Pikaista vastausta jään odottamaan. — Sama.

* * *

Illalla syyskuun 23 p. 1893 saapuivat Korven Simppa sekä hänen toverinsa metsästä halkokämpälle tavalliseen aikaan. He söivät Simpan emännän laittaman ilallisen, polttivat piippujaan ja juttelivat päivän tapahtumista, mikäli Simpan kuudelta (3 kum-

paakin sukupuolta) lattialla leikkivältä ja lujasti pauhaavalta "mukulalta" saivat siihen tilaisuutta. Kun Simpan emäntä sitten oli selvinnyt kiireellisimmistä iltatöistään ja saanut pari kolme pienempää "mukulaa" maata, kuten hänellä oli tapana heitä nimittää, muisti hän nyt yht'äkkiä siinä touhussa jo unohtamansa asian. Keskeyttäen miehet hän nyt kertoi, että naapurikämpän Kassu oli iltapäivällä kotiutunut kolmen viikon kaupunkimatkalta ja tuonut tullessaan kirjeen Simpalle. Etteivät lapset olisi sitä heti repineet ja polttaneet, oli emäntä pistänyt sen arkkuun, josta hän nyt meni ottamaan sen. Simppa ja toiset kovasti kummastuivat, sillä heille ei ainoallekaan ollut moniin vuosiin tullut kirjettä, eivätkä he olleet kenellekään kirjottaneet. Simppa otti kirjeen käteensä ja huomasi postimerkeistä, ettei se toki ollut Suomesta hänen entiseltä vaimoltaan, mitä hän oli ensin pahasti säikähtänyt. Hän luki kirjeen itsekseen hiljaa ja tuli hyvin liikutetuksi Suokon Simun kuolemasta sekä Juhan esityksestä. Mutta vaikka toiset vaativat häneltä tarkempia tietoja ja pyysivät Simppaa lukemaan kirjeen ääneen, niin kaikista kehoituksista huolimatta hän ei sitä tehnyt, vaan kertoi ainoastaan Simun kuo-

lemasta j. n. e.; sen enempää tietoja he eivät sillä kertaa häneltä saaneet. Mutta seuraavana päivänä, kun miehet olivat metsässä päivällisellä suloisen nuotion ääressä, otti Simppa kirjeen taskustaan ja kehui lukevansa sen heille. Kumppanit olivat yhä hyvin uteliaita kuulemaan ja niin Simppa luki heille koko pitkän kirjeen.

Kumppanit surkuttelivat, ihmettelivät sekä miettivät kuulemaansa. Lyhyen hiljaisuuden perästä lausui Simppa että Juhan ehdotus soveltuisi mainiosti toisille, mutta kuinka olisi hänen itsensä laita, kun hänellä oli tuo akka ja suuri lauma lapsia lisäksi. Toiset ensinnä miettivät ja sitten päättivät, että pitäisi käyttää kaiketi hyväkseen Juhan hyvää tarjousta. He alkoivat heti harkita tekosyytä, jonka nojalla voisivat kaikin lähteä ja saada Lotan lasten kanssa jäämään. He miettivät yhtä ja toista, mutta parhaana keinona he pitivät sitä, että kirjottaisi uuden kirjeen ja siinä kovasti kiittäisi työhommia siellä ja pyytäisi toisiakin tulemaan sinne. Sitten panisi siihen Juha Kimmelin nimen ja koko kirjeen Kimmeliltä tulleeseen kirjekuoreen ja jättäisi sen muka vahingossa pöydälle, toivossa että Lotta sen lukisi.

Naisethan eivät tavallisesti ole uteliaita,

mutta Lotta oli kuitenkin siksi utelias että luki kirjeen ja huomasi siitä kuinka rautakontrilla olivat ajat pian paranneet, kun sellaisetkin miehet kuin Juha Kimmeli, jonka Lottakin tunsi, ansaitsivat siellä kolme ja neljäkin dollaria päivässä. Hän ihastui kovasti sellaisesta uutisesta, tunnusti heti Simpalle lukeneensa hänen Juhalta saamansa kirjeen ja samalla esitteli, eikö Simpan ja toistenkin olisi parasta heti mennä sinne ja hänen ja lasten tulla perässä niin pian kuin suinkin sopisi. Lotta esitti, että olisi tarpeellinen lastenkin tähden muuttaa sellaiseen paikkaan, jossa olisi koulu, että saisi lapset kouluun, koska kolme lasta jo olisi siinä iässä. Itsekin hän haluaisi päästä täältä metsästä pois ja saada vähänkään sitä mukavamman asunnon, mikä täällä synkän metsän korvessa hänellä oli ollut. Kun miehet huomasivat, kuinka Lotta oli muuttoon innostunut, panivat he vastaan ja sanoivat että ehkäpä se oli vain paras olla paikoillaan. Mutta vihdoinkin Lotta sai miehet muka muuttamaan mielensä ja lupaamaan lähteä uusille, paremmille työmaille. Hän itse jo tunsi ikäänkuin hengessä olevansa jossain samanlaisessa sievässä kaivoskylässä kuin ennen tyttärenä ollessaan ja istuvansa toisten naapurin emän-

tien keralla sievän pöydän vieressä, höyryävä kahvipannu pöydällä, ja kuulevansa kerrottavan ja itsensäkin kertovan hauskoja, pöyristyttäviä puheita toisista kylän emännistä.

Seuraavana aamuna eivät miehet siis enää menneet metsään, vaan menivät isännän luo ja sanoivat aikovansa lakata hakkaamasta ja pyysivät mittaamaan halkojaan. Isäntä täytti mitään kysymättä heidän pyyntönsä, sillä miehistä ei siihen aikaan ollut puutetta halkoja hakkaamaan. Miehet saivat täyden lopputilityksen, noin neljäkymmentä dollaria kukin. Simpalla oli sitäpaitsi parisen sataa säästössä, mutta toisilla ei ollut muuta kuin se mitä tilissä saivat. Mutta siinähän oli silti tarpeeksi heidän päästäkseen New Yorkista Suomeen, kun kerran Kimmeli lupasi vapaan kyydin rautakontrilta New Yorkiin ja kun kyyti rautakontrille ei maksanut kuin muutamia dollareita. Simppa jättikin parin sadan suuruisen säästönsä sekä kämppätaloutensa perheelleen ja iloitsi vain sittenkin peräti huokealla pääsevänsä pälkähästä. Hän otti, kuten toisetkin, vain lopputilistä saamansa rahat mukaansa.

Seuraavana aamuna lähtivät miehet, kullakin pieni nyytti kepissä olalla. Lotan ih-

meeksi he jokainen olivat ihka selvänä ja Lotan suurimmaksi kummastukseksi Simppa sanoi hänelle ja lapsille jäähyväiset kyyneleet silmissä ja hyvin murtuneella mielellä. Toisetkin kumppanit olivat hyvin totisia ja harvasanaisia. Tällaista ei Lotta ollut vielä ennen heidän kahdeksan vuoden yhdessäolonsa aikana nähnyt ja nyt hän siis oikein sydämestään iloitsi ja olisi kiittänyt Jumalaa (jos olisi vain osannut) siitä, että hänellä todellakin oli niin hyvä ja helläsydäminen mies. Kovasti hän moitti itseään omassatunnossaan siitä, että hän oli usein ollut Simpalle tyly ja hieman pahakin. Tulevaisuudessa hän päätti kaikki korjata ja pyytää Simpalta anteeksi ei ainoastaan sopimattomat puheensa, mutta myös sopimattomat ajatuksensakin, koskapa oli kerran aikonut karatakin.

Miehet astelivat lähimmälle rautatieasemalle, ostivat matkapiletit rautakontrille ja saapuivat sinne samana päivänä illalla. He kuulustelivat Juha Kimmeliä ja saivatkin pian eräältä joutilaan näköiseltä suomalaiselta kuulla että Mr. Kimmeli asui muutamien toisten suomalaisten kanssa kaupungin lautatarhassa ja makasi yönsä vaatimattomasti lautatapuleiden koloissa, mistä vain

parhaan paikan löysi. Miehet katsoivat ensin vähän kysyvästi toisiaan silmiin, mutta kuitenkin he lähtivät osotettuun suuntaan ja jonkun aikaa käveltyään löysivät aivan oikein lautakartanon ja hieman siellä kurkisteltuaan puoleen ja toiseen myöskin Kimmelin ja pari muuta miestä. He menivät suoraan Juhan puheille ja tervehtivät häntä kuten ystävää konsanaan. Juha oli ensin vähän hölmistynyt ja oli niinkuin peloissaankin. Mutta vanhain ystäväin häntä siinä leppeästi puhuteltua pääsi hän sentään pian hämmästyksestään, alkoi täyttä kurkkua nauraa ja sanoi että ehkäpä oli hyvä niinkuin oli nyt tapahtunut. Kyllä hän puheensa pitäisi mitä siihen "taisitikettiin" tulisi, mutta — hän sanoi — se kohta kirjettä oli ollut vallan paljasta pilaa eikä hän mitenkään ollut uskonut, että he olisivat luulleet sen täydeksi todeksi. Toiset eivät Juhaa oikein ymmärtäneet, mutta lopulta sai hän vihdoin tuttavansa ymmärtämään että n. s. taisitiketti oli sellainen, että sai itse kävellä rautatietä myöten niin pitkälle kuin halutti ja juuri sellaisen tiketin olivat he lupauksen mukaan Juhalta saavat. Sen hän mielihyvällä antaisi heille ja itselleen ja jos vain toisia halutti hän oli matkalle valmis lähtemään

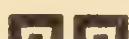
vaikka heti. "Sillä sitä minun junaani ei tarvitse koskaan odottaa eikä se myöskään koskaan myöhästä eikä saavu ennen aikaansa perille", tuumi Juha. "Jos olette, naapurit, valmiit lähtemään, niin lähdemme paikalla. Olemme noin 40 päivän perästä New Yorkissa ja saamme vielä väliin hieman levähtääkin pahempina sadepäivinä. Ruoasta saatte maksaa, mutta asunnon annan teille, vanhan ystävyytemme ja toveruutemme vuoksi, ilman. Tyydyttekö ehtooni vai ettekö? Sanokaa pois, sillä rahtijuna lähtee tuolta toisesta ratapihasta noin puolen tunnin perästä ja siinä voimme päästä, jos sattuu, ainakin kuusikymmentä mailia, ennen kuin on huomenaamu. Se olisi hyvä harppaus yhdeksi yöksi, mutta emme saa enää haukotella, jos aiomme siihen keritä ja päästä.

Miehiä hieman (eikä vallan vähääkään) kiukutti, mutta Juha oli heitä kaikkia paljoa enemmän kokenut ja liukkaampi, ja lisäksi omaa tyhmyyttäänkin häveten jonkun verran he eivät siinä siis ruvenneet sen enempää torumaan, vaan suostuivat lähtemään. Kävelivät kiireesti rautatien rahtiasemalle, josta he löysivät junan, ja Juha asetti heidät sekä itsensä erääseen tyhjään

tavaravaunuun. Juna lähtikin kohta senjälkeen ja kulki kaiken yötä. Aamulla varhain irrotettiin tuo tyhjä tavaravaunu ja jätettiin eräälle asemalle sivuradalle seisomaan. Miehet koettivat päästä ulos, mutta ovi olikin pantu seppiin eikä auennut, vaikka miehet kuinka koettivat joukolla vetää sitä auki. He odottivat odottamistaan että joku sattuisi tulemaan ja avaamaan vaunun oven, mutta turhaan. Kun he siis olivat jo olleet teljessä kaksi yötä ja yhden kokonaisen päivän, alkoi heille jo tulla hätä. He ensin syyttivät Kimmeliä, mutta hän väitti että eihän hän ollut ovea sulkenut. Kun heidän tietysti oli kova nälkä ja jano, niin ei auttanut muu kuin ruveta huutamaan mitä kurkusta lähti. He huusivat yksitellen, mutta ei kuulunut mitään. Sitten he päättivät huutaa kaikki yhteen ääneen, mutta yhtä huonolla menestyksellä. Ei kuulunut niin mitään. Silloin esitti Kimmeli, että piti laatia joku ponsilause ja sitten sitä huutaa yhtenään yhteen tahtiin. Se olisi hauskempaakin. Simppa esitti että valittaisiin ponsilauseeksi "Pois makea maailma jääköön". Toiset suostuivatkin esitykseen ja niin alettiin ja huudettiin joku sata kertaa: "Pois makea maailma jääköön", mutta ei mitään kuulunut. Silloin

esitti Kimmeli vuorostaan, että muutettaisiin ponsilausetta ja ehdotti että alettaisiin huutaa vähän "isänmaallisempaa" ponsilausetta, esimerkiksi — "Jussi, pussi punnittiin", mihin kaikki taas suostuivat. Varmassa tahdissa Kimmelin johdolla ruvettiin siis huutamaan: "Jussi, pussi punnittiin." Kun olivat satakunta kertaa lakkaamatta huutaneet, niin jo joku koputtikin oveen ja samalla paiskasi sen auki. Miehet hypätä loikkasivat heti suin päin vaunusta ulos ja mies, joka oli rautatien palvelija, potkaisi heitä kutakin ja kirosi. Miehet juoksivat, että rapa räiskyi, lähimpään metsään, sinne piiloutuakseen, ja jatkuvaisuuden vaikutuksesta kuului vielä juostessakin: "Jussi, pussi punnittiin". Itse Kimmelikin myönsi ja oli toisten kanssa samaa mieltä, että suomalainen oli liian kömpelö kyytiä varastamaan, mutta sensijaan luja kävelemään. Ja he päättivät kävellä vast'edes ja pitivät myös lupauksensa.

Niin palasi maailmaa kokeneen Kimmelin johdolla joukko epäonnistuneita siirtolaisia isiensä maahan, mistä olivat suotta lähteneetkään. Korven Simppa kulki lopun ikänsä mormoonien kirjoissa.

SILTÄ VÄLILTÄ.

(Puhe, pidetty Hibbingissä, Minn., heinäk. 29 p. 1904.)

Arvoisat läsnäolijat!

Tänne Minnesotan pohjoisimmalle kolkalle meitä on tässä tänä iltana kokoontunut näin suuri joukko, pääasiassa juuri tämän pohjois-Minnesotan ja pohjois-Michiganin suomalaisia.

Tällä meidän kokoontumisellamme tällä kertaa on nimenomaisena tarkotuksena tehdä raittius- ja kansallisuuskysymys kansalaisillemme yhä suuremmassa määrin tunnetuksi. Ja juuri siitä syystä pidän itselleni suurena onnena, että olen saanut tilaisuuden puhua tässä juhlassa ja esittää eräitä ajatuksia tälle runsaslukuiselle kuulijakunnalle näistä perin tärkeistä, kansallisuutemme elinehtoja koskevista kysymyksistä. Mutta sitäkin suurempi ilo minulla on puhua tässä tilaisuudessa siitä syystä, että tämä ilta, raittiusseuran vastavietetyn vuosikokouksen ja

vuosijuhlan yhteydessä, on omistettu erikoisesti meille kaikille rakkaan Suomi-opiston hyväksi. On todellakin sangen kiitettävä se kaunis tapa, joka jo kauan on ollut käytännössä, että nimittäin yleisen S. K. R. V.-Seuran vuosijuhlan yksi ilta on omistettu tuon ainoan ja tärkeän uskonnollis-kansallisen oppilaitoksemme, Suomi-opiston, tarpeellisuuden tunnetuksi tekemiseksi sekä samalla sen aineellisen kannatuksen kartuttamiseksi. Enkä luule erehtyväni, jos rohkenenkin teille, arvoisat kuulijat, vakuuttaa, että tällainen hyvä tapa ei ole eduksi ainoastaan opistollemme, vaan että se on suureksi eduksi itse kansalliselle raittiustyöllemmekin lopulta. —

Me olemme nyt koolla täällä kauniissa pohjois-Minnesotassa, joka ihanine ja lukuisine kalarikkaine järvineen ja jokineen, kirkkaine puroineen ja lähteineen, korkeine kivikkorantoineen, suurine aarniometsineen ja silmikantoisine rahkasoineen y. m:neen paljon muistuttaa armaan synnyinmaamme maisemia. Jospa mukaan vain voisi lisätä kesäyön kirkkauden; käen kukunnan; kotipääskysen viserryksen ynnä muiden pikkulintujen laulun; juhannuskokonpoltot; lukukinkerit; kirkkosoudot suurilla veneillä;

maalaishäät ja kuuliaiskestit; pääsiäistrullien kuuntelut; Jyväskylän, Kalajoen ja Anianpellon syys- ja talvimarkkinat, joilla isännät ja emännät myyvät tuotteitaan ja ostelevat tarpeitaan ja joilla hevoshuijarit vaihtelivat hevosiaan, tytöt tirkistelevät sulhasiaan ja pojat ostavat morsiamilleen kukin oman säätynsä mukaisia kihloja, makeisia, karamelleja, ankkastukkia ja Viipurin rinkilöitä — jospa vain kaikki nämä mainitut seikat voisi myötäliittää, niin muistuttaisi, muistattaisi tämä Minnesota esim. omaa kotiseutuani, Kivijärveä, ja muita sen lähipitäjiä. Vai kuinka? Saarijärven Paavo, Perhon Aapo, Kinnulan Esa, Lestijärven Matti, Reisjärven Eetu, Halsuan Mikko, Ullavan Antti, Pihtiputaan Penna ja kaikki te “karstuset”, jotka, kuten sanotaan, olette “summassa” tähän maahan tulleet, kun ette näet mitään “linjaa” välillä huomanneet, — te voitte todistaa totisesti, puhunko totta. Niin, todeksipa myöntävän näytätte, koska päätänne nyökkäätte ja iloisesti hymyilette!

Mutta vaikkapa luonto ja kaikki muu, mitä olen tässä maininnut, olisikin aivan puustavillisesti sama, niin olisikohan se sittenkään sama kuin siellä kotona, josta meillä varmastikin kullakin on omat rak-

kaat muistomme? Teidän kasvojenne piirteistä ja rintanne kohoilemisesta huomaa, että ei! kymmenen kertaa — ei! Samaa tunnen minäkin. Puuttuisi paljon, puuttuisi paras, puuttuisi *isänmaa*. Tämä maa on meille antanut paljon, paljon enemmän kuin mikään muu maa koko suuren auringon alla olisi voinut meille antaa. Se on antanut meille *vapautensa*. Se on antanut meille suojeluksensa ja *tasa-arvoisuutensa*, se on antanut meille ystävyyden ja vieraanvaraisuuden hymy huulillaan käskenyt meitä istumaan, isännät, emännät, pojat, tyttäret ja palvelijat, ilman erotusta, — käskenyt meitä aterioimaan ja iloitsemaan kaikkien kanssa, mutta myöskin *tekemään työtä* ja lisäämään sitä henkistä ja aineellista hyvää, jota jo paljon ennen meidän tuloamme täällä on saavutettu. Niin, hyvät ystävät, me olemme täällä kyllä saaneet hyvän *asuinmaan*, uuden kotimaan, mutta *isänmaa* se ei toistaiseksi voi meille olla. Sillä meillä ei voi olla niitä tunteita ja niitä muistoja täältä, mitä meillä on siitä maasta, missä ehkä vieläkin on olemassa se rakas pieni tupa tahi sauna, jossa olemme syntyneet. Ja äiti ja isä, jotka ovat meitä hellästi hoidelleet ja kasvattaneet, ehkä vielä elävät, tahi, jos

ovatkin jo kuolleet, heidän hautansa on siellä. Kuinka yksinkertainen, mutta kuitenkin rakas oli se nukke, jonka äiti armaalle pikku tyttärelleen teki raasuista, jonka pään hän täytti sammalilla ja jolle hän hiilellä piirsi, silmät, nenän ja suun. Yhtä kalliit olivat poikasille ne puuhevoset, kaarnalaivat ja pajupillit, jotka isä veisti Ne olivat kyllä paljon halvempia kuin nykyään meidän omien lastemme leikkikalut, mutta ne olivat yhtä rakkaita, ehkäpä vielä rakkaampiakin juuri siitä syystä, että tytöillä oli nukkeja *vähemmän* siellä, vähemmän kuin meidän tytöillämme täällä; samoin poikain leikkikalut olivat harvat. Muistutelkaapa vain miltä tuntui kun pikku Maijun nukke parka joutui hukkaan marjareisulla! Miten onneton hän siitä oli!

Rakkaina muistoina säilyvät aina mielessä nuo ajat, jolloin äiti ja isä meille ensin näytti, kuinka vastasyntynyt kevätvarsa juoksi emänsä rinnalla, kuinka kaskea kaattiin ja kuinka sitä poltettiin, kuinka kevätkutuhauki ui rysässä, kuinka käki kukkui keväällä, kuinka nuottaa vedettiin, kuinka suota perattiin, kuinka suuria murtoläjiä poltettiin! Ja monta, monta muuta niin ihmeellistä seikkaa, jotka eivät koskaan mielestämme jää,

palajaa tässä menneiden aikain kätköstä esiin.

Niin, Liisa muistaa juuri tälläkin hetkellä tuon rakkaan yksinkertaisen äitinsä, joka siellä kotimaassa vielä elää. Taikka ehkä hän on jo kauankin levännyt kotipitäjän hiljaisessa kirkkomaassa, siellä jonkun tuuhean koivun tai pihlajan siimeksessä. Voi, kuinka usein Liisa unelmissaan muistelee häntä ja kaikkea muutakin siellä kaukana kotona! Hän muistaa nytkin, hän huokaa ja hänen rintansa aaltoilee, hän kaipaa ja hänen tuntonsa sanoo: "Jospa olisin kotona, jospa olisin siellä juuri nyt! Jos rakas äitini vielä eläisi, niin sydämeni pohjasta suutelisin ja syleilisin häntä ja sanoisin: Rakas äitini!" — Ja hän vastasi: "Rakas lapseni, rukoile Jumalaa, kunnioita isääsi ja äitiäsi, ettäs menestyisit ja kauan eläisit maan päällä." Jos taas äiti olisi kuollut, niin hän menisi hiljaisena kesäiltana hänen hautakummulleen, polvistuisi siihen, rukoilisi ja syleilisi sitä koivua, joka kasvaa armaan äidin haudalla suojellen sitä, ja kuiskailisi: "Sinä kaunis ja kuuliainen koivu, sinä olet parempi kuin minä. Sinä uskollisesti vartioit yötä päivää minun äiti-vainajani hautaa, mutta minä, minä menin kauas pois

ja jätin hänet yksinään kantamaan vanhuuden taakkaa, yksin kuolemaan—." — "Anna anteeksi!"

*

Mutta, kuulijani, mikä teitä vaivaa? Miksi te istutte siinä kumarassa? Miksi katseenne ovat niin vakavat, miksi hartianne hytkähtelevät, miksi käytätte nenäliinojakin? Eihän täällä ainakaan minusta ole liian kuuma. Miksi ette hymyile ja naura kuten vast'ikään, kun mainitsin karttusten eli karttulaisten Amerikaan tulosta? Nyt te olette totisia, pelästyneitä ja noloja, kuin juuri kiinni saatu jäniksenpoika. Tuijotatte minuun ja varmaankin teette vastakysymyksen: Mikäs sinua sitten vaivaa? Miksi olet niin totinen ja jäykkä kuin olisit niellyt rautakangen? Miksi tuijotat, miksi äänesi sortuu, miksi kielesi sammaltaa, niin että tuskin puhettasi kuulee ja käsittää? — Itse olet syypää kaikkeen tähän nolouteen. Olet ollut hajamielinen, olet poikennut pois aineestasi, josta oli aikomuksesi puhua. Olet alkanut soittaa meille suurta säveltä särkyneellä harpulla. Olet koskettanut arkoihin kieliin, joita ei koskaan ennenkään ole voitu menestyksellä soittaa. Olet iskenyt arkaan paikkaan. Olet kaivanut kalleimman esille,

isänmaankaipuun, joka ei taukoo, vaikka vuodet vierivät; joka pulppuaa kirkkaana ja varmana kuin vuoriston puro. Se puro voi, kuten puro talvella, päältäpäin jäätyä, mutta alta se on aina sula. Ja kevään tullen se taasen juoksee entistä vuolaammin. Sellainen on isänmaankaipuu. Se voi hetkeksi haihtua, mutta ei voi koskaan kokonaan kuolla. Ja vaikkapa se kaipuu, varsinkin väliin, on katkera ja raskas, niin siitä huolimatta se on rakas, jalo ja meille välttämätön. Ilman sitä me olisimme vallan onnettomat. Ihminen ei voi yhtä paljon rakastaa äitipuoltaan kuin omaa armasta äitiään, vaikka tuo äitipuoli olisi kuinka hyvä. Ihminen ei myöskään voi sydämensä syvimmästä syvyydestä kaivata muuta "isänmaata" kuin ainoastaan sitä oikeata, missä hän on lapsuutensa päivät viettänyt ja mistä hänen nuoruutensa muistot muistuvat mieleen. Hän voi valita itselleen ja omistaa uuden "isänmaan", ehkäpä pitääkin siitä, mutta hän ei voi sitä niin tulisesti ja eheästi rakastaa ja kaivata, kuin hän kaipaa sitä isän- ja synnyinmaata, jossa hän lapsena lauloi ja leikki.

— Tällaisia ovat tunteet, joita voi ainoastaan isänmaankaipuu synnyttää. Ne ovat

suurempia, vilpittömämpiä, puhtaampia ja jalompia kuin nuo tyytyväisyyden tunteet, joita voi herättää kulta ja hyvinvointi. Ne ovat tunteita, joita me siirtolaiset ainoastaan voimme tuntea.

Ystävät, eläköön meissä isänmaankaipuu! Karaiskoon ja jalostuttakoon se meitä! Älköönkä ainoastaan meissä se eläkö, vaan siirtyköön tuo sama tuli edes osaksikaan meidän lapsiimme, meidän jälkeläisiimme! Kuplikoon tuon tunteen puro heidänkin suonissaan edes pieninäkään kuplina. Meidän lapsemme eivät kyllä sitä tunnetta tajua niinkuin me, vaikkapa he haluaisivatkin. Sillä hehän eivät ole *siellä* syntyneet, eivät *siellä* eläneet kuten me. Heidän kehtonsa ei ole siellä heilunut, heidän kehtolaulunsa eivät ole siellä kaikuneet. Heidän synnyinmaansa on tämä maa. Heidän sankarinsa ovat Washington, Lincoln y. m. Sitä emme voi kieltää. Ja sehän olisikin ihan luonnotonta ja turhaa, sillä se on luonnon ja historian kulku, ja niillä on omat lakinsa. Mutta siltikään emme saa olla toimettomia heidän suhteensa. Meidän on tehtävä mitä meidän on mahdollista tehdä. Emme saa sellaista uskoa, ettei se maa ja kansa olisi minkään arvoinen, josta he ja me olemme polveutuneet, ja ettei

siitä olisi muka mitään opittavaa yhä edelleenkin. Jos me niin teemme, niin olemme totisesti huonoja perinnön jakajia. Me edustaisimme kovin kehnosti sitä kallista perintöä, jonka isänmaamme on meille myötä antanut. Isänmaamme ei ole ehkä voinut meille antaa kaikkein suurimpia perintöjä. Kenties monet muut maat ovat evästäneet poikansa ja tyttärensä paremmillakin henkisillä perintöosilla kuin meidän maamme. Mutta paljon enemmän sittenkin on niitä maita, vieläpä suuriakin kansoja, jotka ovat poikansa ja tyttärensä lähettäneet tänne paljon niukemmalla henkisellä pääomalla varustettuna kuin mitä me olemme saaneet. Ruumiillisesti taasen olemme maailman voimakkain kansa. Ei meillä siis ole napisemisen syytä, vaan päinvastoin voimme pystyssä päin lapsillemme vakuuttaa, että meidän pieni kansamme on, karussa pohjoisessa kolkassaan, voinut antaa lapsilleen paremman kasvatuksen kuin monet mahtavat kansat paljon suotuisammissa oloissa. Puhukaamme tällä tavalla lapsillemme! Silloin he tietävät polveutuvansa kansasta, joka on kovista vastuksista huolimatta saanut yhtä paljon ja enemmänkin aikaan kuin useimmat muut. Kun näin puhumme heille, niin saam-

me pian nähdä seuraukset. Lapsemme alkavat enemmän kunnioittaa sitä kansaa, josta he ja me polveudumme, ja samalla *meitä vanhempia itseämmekin.* Ei amerikalainen koulu opeta oppilaille velttoutta, vaan lujuutta. Heille lakkaamatta terotetaan juuri sitä, kuinka se ja se on saanut lujasti ponnistella asemansa saavuttamiseksi. He siis kyllä helposti ymmärtävät antaa arvoa niin yksityisen kuin koko kansankin ponnistuksille ja tuntevat suurta kunnioitusta sitä yksityistä ja koko kansakuntaa kohtaan, joka mitä suurimpain ponnistusten kautta on itselleen hankkinut sekä aineellisen että henkisen aseman.

Monella meikäläiselläkin vielä, lukuunottamatta tässä maassa syntyneitä, on sellainen luulo, että tämänmaalainen ei anna arvoa millekään muulle kuin ainoastaan itselleen ja sille, mitä Amerikassa on. Ja juuri siitä syystä niin moni erehtyy ja alkaa vierottaa itseään kaikesta entisestä. Ja mikä vielä hassumpaa, ennen kuin hän on edes ehtinyt uuden maan kieltäkään, saati sitten sen tapoja oppia. Sitä tautia sairastaa moni meikäläinen. Se tuntuu muka niin hienolta — aivan kuin savolaiselle siirapin syönti — kun osaa olla niin turkasen toisenlainen kuin

nuo muut kansalaiset ja seurustella vain muunkielisten kanssa. Mutta siinäpä se onkin se "niksi", että ei sittenkään osaa olla niin "jänkki" kuin luulee ja pitäisi olla. Sillä amerikalaisen tarkka silmä ja terävä ymmärrys tuossa paikassa vainuukin, että mikähän se tuo hänen seuralaisensa oikeastaan on ja alkaa epäillä ja tarkastella. Heti hän huomaa meidän pellavapäämme, joka meillä melkein kaikilla on. Mutta ellei jollakulla meistä sitä olisikaan, niin hän huomaa toisen varmemman, jopa pettämättömän ominaisuutemme: jäykän esiintymisen ja kankeuden, tuon meille suomalaisille synnynnäisen ja tavallisen ominaisuuden, josta ani harvat meistä vain voivat päästä. Amerikalainen seurakumppanimme, jolle me olemme muiksi miehiksi tekeentyneet, on siis meidät keksinyt. Silloin on käynyt samoin kuin varpuselle, joka meni rastaalle vieraaksi leivosen puvussa. Rastas pian hänet tunsi varpuseksi ja lausui hänen oikean nimensä ja sukunsa kaikkien muiden juhlaan kutsuttujen lintujen kuullen, käski varpusen mennä kotiinsa ja vaihettaa pukunsa ja tulla sitten uudestaan ja esiintyä vain varpusena. Ja rastas vakuutti sitten kunnioittavansa varpusta yhtä paljon kuin muitakin lintu-

ja, sanoipa vielä että se olisi suuri vahinko lintukunnalle, jos ei olisi ensinkään oikeaa varpusta, vaan pelkkä tuollainen sekasikiö, joka olisi *siltä väliltä,* osaksi leivonen ja osaksi varpunen. Varpunen totteli suuremman serkkunsa neuvoa ja teki kuten käskettiin, vaikka vaikealta se sillä kertaa tuntui ja kunniaan se koski. Mutta sillä oli kuitenkin sisua voittaa itsensä tullakseen jälleen omaksi itseksensä.

Meidän "toiskielinen" seuralaisemme ei ehkä käytännössä ole yhtä rehellinen meitä kohtaan kuin rastas oli varpuselle. Mutta samalla tavalla hän ajattelee ja mielessään arvostelee. Hän säälii ja samalla inhoo. Hän haluaisi kunnioittaa muita ja hän tekisi sen, jos olisit hänelle esiintynyt sinä, mikä todellisesti olet. Mutta nyt, kun tahdot esiintyä jonakin muuna ja todistat olevasi *siltä väliltä,* hänen kunnioituksensa on kovin rajotettu. Omat kansalaiset sinua siitä syystä myöskin alkavat kohdella samoin. He huomaavat hekin väärän pukusi ja lukevat lakinsa sitä mukaa. Ja silloin sinä olet joutunut kummaan asemaan: sinä olet auttamattomasti *siltä väliltä.* Sinua hieman arvostetaankin, mutta samassa myöskin ylenkatsotaan sekä kansalaisten että muunkie-

listen piirissä. Sinua voi verrata potkupalloon: molemmilla puolilla se otetaan vastaan, mutta samalla potkaistaan jälleen lujaa vauhtia takaisin. Sinä olet säälittävässä asemassa, mutta kukaan ei sinua silti erityisesti sääli. Sinä tahtoisit olla jotakin erinomaista ja juuri sen tähden et ole niin mitään. Olet eräänlainen "amerikalainen karjalainen" ja voit hyvällä syyllä sanoa itsestäsi samoin kuin karjalaiset: "Kah mitä myö ollaan? Kun myö mennään Venäehelle, niin siellä sanotaan: Kah ruotshi tulloo! Ja kun myö mennään Ruotshiin, niin siellä sanotaan: ryssä tulloo. Kah mitä myö ollaan?" —

Mahdollisesti tässä suuressa juhlajoukossakin on ainakin joitakuita sellaisia, jotka ovat *silta väliltä.* He tahtoisivat silloin olla jotakin, jota he eivät ole. He tahtoisivat juosta ulos suomalaisesta nahastaan ja olla amerikalaisia, mutta sitä he kuitenkaan eivät voi tehdä. Kuuleppas sinä valkopäinen nuori nainen ja nuori mies! Älä häpeä pellavapäätäsi, älä jäykkää esiintymistäsi äläkä hidasta käytöstäsi! Nämä kaikki ovat sinun omia ominaisuuksiasi, juuri näistä sinut tunnetaan ja myöskin näiden tähden tai näistä huolimatta sinua suuressa määrin kunnioitetaan. Jos ei sinun tukkasi olisi val-

kea, jos ei sinun esiintymisesi olisi kankea, et sinä ehkä olisikaan suomalainen. Sinä olisit vaikka joku muu, eikä koskaan sinun osaksesi tulisi sitä, mikä aina tulee todellisen suomalaisen osaksi. Kaikki, jotka tuntevat oikean suomalaisen naisen ja miehen, kunnioittavat häntä. Hän on jäykkä, rehellinen ja taloudellinen. Hän voi tulla toimeen siellä, missä muita puute hätyyttää. Hän voi kestää kesän lämpöä ja talven kylmyyttä. Hän voi rakentaa kotinsa synkkään erämaahan ja silläkin elää perheensä kanssa onnellisena. Mutta vielä enemmän: hän voi säilyttää kansallisuutensa ja kielensä, jos hän tahtoo, vaikeammissakin oloissa, kuin ehkä mikään muu kansa koko maailmassa. Amerika on todellinen sulatusuuni ja se on jo sulattanut miljoonia itseensä. Joskus se sulattaa meidätkin. Meidän asiamme ei kuitenkaan ole ilman muuta sulattaa itseämme, vaan pikemminkin *sulaa itsestämme,* kun se aika tulee. Ja se aika tulee kyllä kerran. Mutta jos me esiinnymme todellisina, kunnioitettavina suomalaisina, niinkuin meidän kaikesta huolimatta aina tulee, niin kauan tulevat suomalaiset laulut ja suomen kieli kaikumaan näilläkin pohjois-Minnesotan kauniilla saloilla. Eläköön siis suomalaisuus!

Suom.-Lut. Kustannusliikkeen Kirjapaino
Hancock, Mich.